Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКі ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВіК

№ 48 (1646) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 29 ЛІСТАПАДА 1987 г. ЦАНА 12 зл.

НЕПЕРАМОЖАНЫ

Аляксандр Калін нарадзіўся 7 ліпеня 1903 г. у Санніках, што ў Крынюцкай гміне. У 1915 г. разам з бацькамі быў выгнаны ў бежанства ў тадышнюю Таўрыдскую губерню, там пайшоў працаваць у млыне. На вестку аб рэвалюцыі адразу стаў па бок чырвоных змагароў. У 1918 г. уступіў у Камуністычны саюз моладзі Украіны і пайшоў дабравольцам у Чырвоную Гвардыю. Змагаўся супраць бандаў Махно.

На радзіму вярнуўся А. Калін у 1921 г., працаваў на гаспадарцы і лясным рабочым. У 1924 г. уступіў у Камуністычную партыю Заходняй Беларусі, у гадах 1925-27 дзейнічаў у Грамадзе. У 1942 г. гітлераўцы арыштавалі яго і засудзілі на смерць за сарганізаванне партызанскага атрада. Падчас групавога расстрэлу, паранены, упаў ён разам з іншымі, прытварыўся мёртвым і потым уцёк да партызанаў.

Пасля вызвалення А. Калін актыўна ўдзельнічаў ва ўстанаўленні і ўмацаванні народнай улады, ён — член Польскай рабочай партыі і Польскай аб'яднанай рабочай партыі.

УСЁ ЖЫЦЦЁ Ў ЗМАГАННІ

Рыгор Яноўскі нарадзіўся 10 лютага 1898 г. у Старым Беразове на Гайнаўшчыне. Падчас па-

(Працяг на стар. 3)

МЫ-ЧАСЦІНА ЦЭЛАСНАСЦІ

Беластоцкі Інстытут грамадскіх навук быў пераарганізаваны 1 мая 1986 года з Інстытута сацыялогіі. Як першы, так і другі, былі створаны Андрэем Садоўскім.

Цяпер аб навуковай працы дацэнта А. Садоўскага. Магістэрская праца была на тэму: „Гайнаўка — горад дзвюх нацыянальнасцей". Доктарская — „Przemiany świadomości białoruskiej mniejszości narodowej w warunkach przejścia do miasta" (ужо тады, у 1973 годзе, акрэслівае аўтар г. Беласток як сталіцу беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы).

Міграцыя з вёскі ў горад і ўплыў вясковага насельніцтва на горад сталі піянерскай тэмай яго габілітацыйнай працы: „Procesy ruralizacji miast w Polsce — koncepcje teoretyczne i implikacje praktyczne". Гэта новая тэма ў польскай сацыялогіі. Яна выклікала жывы рэзананс і вялікае зацікаўленне ўсіх сацыялагічных асяродкаў краіны. А распрацоўваючы гэтую тэму, А. Садоўскі прабуе „даказаць, што жыхары вёскі з'яўляюцца вельмі важным звяном агульнай культуры народа". Гэта праца на пяць год. У будучым годзе вучоны будзе даследаваць руралізацыю (уплыў вёскі на горад) на падставе Беласточчыны і Беластока.

Андрэй Садоўскі — сацыёлаг, дацэнт, доктар габілітаваны, дырэктар Інстытута грамадскіх навук (Instytut Nauk Społecznych) Філіяла Варшаўскага універсітэта ў Беластоку і разам кіраўнік Кафедры сацыялогіі гэтага інстытута.

У г.г. выйшла пад рэдакцыяй А. Садоўскага важная кніжка „Białystok w świetle badań społecznych" — плён агульнапольскай канферэнцыі. У ёй знаходзім артыкул А. Садоўскага і Эльжбеты Тарноўскай „Białoruska mniejszość narodowa w Białymstoku", які, як паказала дыскусія на канферэнцыі, выклікаў найбольшае, разам з другім артыкулам А. Садоўскага „Białystok, jako typ miasta ruralnego", зацікаўленне вучоных. У другім артыкуле А. Садоўскага знаходзім, між іншым, цікавыя заўвагі аб суіснаванні і ўзаемапранікненні ў такім руральным горадзе, як Беласток, беларускай меншасці з польскай большасцю.

Ужо два гады працуе таксама дацэнт Садоўскі над тэмай аб так званай „ухадняй сцяне". Сабраў каштоўны матэрыял, будзе выдадзена кніжка. „Без беларускай тэмы праблемы ўсходняй сцяны ўвогуле нельга зразумець", — гаворыць вучоны. Ён імкнецца паказаць пры гэтым, адкуль узяўся адмоўны вобраз нас саміх.

(Працяг на стар. 2)

Зрэпарцёрскіх ЗАПІСАК

Пад Дубровай-Беластоцкай на хутары Вязаўка (па-польску — Вёнзувка) жыве сям'я Лявіцкіх. Яна ўжо трэці год заваёўвае ўзнагароды ў конкурсе па прыкладному будаўніцтву „Залатая вяха". На гэты раз у абгрунтаванні свайго рашэння конкурсная камісія адзначыла, што ўзнагарода Рамуальду Лявіцкаму прысвойваецца за прыкладнае адаўленне і прыстасаванне да патрэб сучаснай жывёлагадоўчай тэхналогіі даўнейшага гаспадарчага будынка.

І было гэта, як мне здаецца, адно з важнейшых рашэнняў 23 конкурсу „Залатая вяха-87" вынікі якога, як заўсёды, урачыста і спраўна былі падведзены ў лістападзе.

За гэтымі конкурсамі сачу я ад самага пачатку і заўсёды здзіўляе мяне жывучасць гэтага каштоўнага грамадска-гаспадарчага мерапрыемства. Конкурс „Залатая вяха" не спыняўся нават у найцяжэйшы час для нашай гаспадаркі. Відаць гэта таму, што спецыялісты па вясковаму будаўніцтву на канкрэтных прыкладах ужо гатовых інвентарскіх будынкаў паказалі сялянам, якім спосабам можна аблегчыць сабе працу і памножыць эфекты сваіх намаганняў.

ПАД ЗАЛАТОЙ СТРАХОЙ

*

У гэтым годзе гмінныя службы па нагляду за сельскагаспадарчым будаўніцтвам паставілі на разгляд конкурснай камісіі 384 інвентарскія будынкі. У гэтай колькасці апынулася: 285 будынкаў новых і 99 адноўленых, прыстасаваных да сучасных патрэб. Затым Ваяводскае праўленне Саюза вясковай моладзі далучылася з 26 прапановамі жылых прыкладных дамоў, каб адзначыць іх у паралельным конкурсе „Дом маіх пажаданняў". І гэтыя прапановы ваяводская конкурсная камісія прасеяла цераз сваё густое сіта і вызначыла да ўзнагароды 14 інвентарскіх будынкаў і тры жылыя дамы. Ды яшчэ дадаткова ўзнагародзіла шыльдай „Залатая вяха" рамізу-святліцу добраахвотнай супрацьпажарнай каманды ў вёсцы Кавалі, што ў Суражскай гміне.

З пратакола гэтай жа камісіі вынікае, што спецыялісты па вясковаму будаўніцтву асабліва высока ацанілі комплекснае ўладкаванне сядзібы ў Рамуальда Лявіцкага з хутара Вязаўка ў Дуброўскай гміне, кароўнік

(Працяг на стар. 5)

АБ ПУСТЭЧЫ

Гаварылі мне пра аднаго чалавека, прозвішча якога паявілася ў энцыклапедыі, што ён некалькі дзён хадзіў козырам і многа разоў, хаця ніхто яго аб гэтым не пытаў, пачынаў размову на тэму ўласнай прамоцыі. Без выразнай патрэбы соваў ён сваім размоўцам, а лепш сказаць, сваім зняволеным слухачам том Энцыклапедыі, дзе было сказана аб яго заслугах. Зразумела, што такі чалавек выстаўляе добрае пасведчанне сваёй унутранай пустэчы. На жаль, такіх людзей, наколькі не памыляюся, на гэтым свеце ўсё болей і болей. Зрэшты яны не патрабуюць звестак аб сабе аж у энцыклапедыях. Не патрабуюць па сутнасці нічога. Хопіць ім выпадкова напатканага чалавека, перад якім пачынаюць гаворку аб сабе. Варта сказаць, што такія пустыя самахвальныя балбатуны выступаюць сярод усіх катэгорый людзей: адукаваных, неадукаваных, маладых, старых, мужчын і жанчын.

Часта, седзячы ў вёсцы, прыслухоўваюся да размоў жанчын, якія заходзяць да сястры. Нямала бывае сярод іх вельмі рацыянальных, відаць, разумных і глыбока ўдумлівых жанчын. Такія жанчыны гавораць параўнаўча мала. Размова іх характарызуецца лаканізмам і канкрэтнасцю. Няма ў іх нават следу самахвальства. Бадай што для іх самае характэрнае тое, што яны ўмеюць слухаць і пытаць. Я асабіста гэтаму тыпу людзей вельмі многа заўдзячваю. Вельмі часта ў іх апініях, выказваннях ёсць шмат каштоўных сацыялагічных або „гістарычных“ інфармацый. Нярэдка паяўляюцца ў іх выказваннях вельмі цікавыя беларускія словы, якіх я дагэтуль не чуў або не чуў вельмі даўно і ўжо іх забыў. Здараецца і такое, што такія людзі зусім як бы несвядома выказваюць сапраўдныя жамчужыны мудрасці, якія заслугоўваюць таго, каб іх запамятаць і запісаць. Цікава, што людзі такога тыпу гавораць найчасцей вельмі ціха, спакойна і паводзяць сябе так, як бы ім было ўсё роўна, ці той, хто іх слухае, верыць ім ці не верыць. Такога тыпу людзі ніколі не божацца, не пытаюць, ці ім верым. Такога тыпу людзі носяць у сэрцах пэўныя праўды і ім па сутнасці ўсё роўна, ці іншыя ім паверацьці не паверaць. Асобы такой катэгорыі ніколі не выказваюць слоў: „а я ўжо гаварыў“, „а я ведаў, што так будзе“, „а я гэта даўно прадбачыў“, „я лепш ведаю“.

І другая катэгорыя асоб, якія ва ўсіх аспектах з'яўляюцца супрацьстаўнасцю тых, аб якіх я толькі што сказаў. Чым характарызуюцца гэтыя асобы? Папершае, вялікай многаслоўнасцю. Па-другое, і гэта для мяне самае страшнае, шырокім апавяданнем аб трэціх асобах, да якіх слухачам не было, няма і не будзе ніякай справы. Асабліва страшныя для мяне тут пераказы таго, што ён у часе нейкіх там спатканняў сказаў тым трэцім асобам і што тыя трэція асобы яму адказалі. Як правіла, маем тут дачыненне з татальным пустаслоўем, якое не пакідае за сабой найменшага следу. І самае страшнае тое, што людзі такога тыпу лічаць, што ўсё, што яны перажылі, з чым сутыкнуліся, што бачылі і што чулі, вельмі важнае не толькі для іх, але і для ўсяго свету. І таму сілком усю гэту бесталач імкнуцца ўвапхнуць у нашы вушы. Сярод гэтых людзей нямала ілгуноў, якія нясуць несусветную лухту і вельмі часта пры гэтым спасылаюцца на сведчанне Бога, ужываючы словы „Ей-Богу!“ або „дальбо-дальбо“! Бяда ў тым, што такая катэгорыя людзей выступае сярод адукаваных.

Калі сустракаю такіх людзей, агортвае мяне паніка і пачынаю разглядацца, дзе б знайсці сцежку, па якой можна было б уцячы.

Усё гэта я бачу ў іншых, але не бачу ў сябе. Зусім магчыма, што многія мае размоўцы думаюць аба мне так, як я толькі што сказаў аб іншых. І хто ведае, ці не маюць глыбокай рацыі.

Алесь Барскі

ЕДНАСЦЬ З НАШАЙ ГІСТОРЫЯЙ

З развіццём дэмакратызацыі ў Савецкай дзяржаве адразу адчулася развіццё нацыянальнае самасвядомасці народаў інтэрнацыянальнае краіны. Не засталася з боку ад гэтага прагрэсіўнага мэтаімкнення за вяртанне ленінскіх прынцыпаў нацыянальнае палітыкі і Беларусь. Сведчанне таму — дыскусіі і мітынгі, прысвечаныя выкрыванню і запаўненню белых плямін нашае гісторыі. Напрыклад, такі мітынг, які адбыўся 1 лістапада г.г. — на дзяды — у мінскім парку імя Купалы і быў прысвечаны памяці забытых нацыянальных герояў, ахвяр шавіністычнай палітыкі самадзяржаўя і ахвяр сталінскага тэрору. Мітынг быў характэрны тым, што ўдзельнічалі ў ім не толькі нефармальныя беларускія суполкі („Талака“, „Тутэйшыя“, „Няміга“, „Галіна“), для якіх сама гісторыя свядома стала Бацькаўшчынай, але і шырокія слаі насельніцтва, многія з якога апынуліся тут выпадкова і, мабыць, упершыню далучыліся да роднае мовы, культуры, гісторыі і адчулі сябе беларусамі, дзецьмі тае зямлі, на якой жывуць.

Зразумела, дэмакратызацыя і надалей будзе пашыраць кола людзей, якія імкнуцца пазбавіцца нацыянальнага і гістарычнага бяспамяцтва. У такіх умовах асаблівую актуальнасць набываюць кнігі, прысвечаныя нацыянальна-гістарычнай і нацыянальна-духоўнай тэматыцы — К. Тарасава „Памяць пра легенды“, А. Мальдзіса „Англійскі дзённік“ і г.д., якія не залежваюцца цяпер на паліцах кнігарань. Літаральна за тры дні разышлося і другое ўжо выданне кнігі Міхася Ткачова „Замкі Беларусі“.

(Працяг на стар. 6)

(Працяг са стар. 1)

Звыш 60 артыкулаў апублікаваў А. Садоўскі ў навуковых часопісах. Рэдагуе штогадовыя ад 1981 г. навуковыя сшыткі інстытута, арганізуе навуковыя канферэнцыі і семінары, у тым ліку і міжнародныя, кіруе працамі чатырох дактарантаў. Адзін з іх піша на надта ж цікавую тэму: Эльжбета Тарноўская „Stan świadomości narodowej białoruskiej mniejszości w społeczeństwach wiejskich Białostocczyzny“.

Андрэй Садоўскі гаворыць: „Рысуюцца новыя магчымасці і перспектывы беларусазнаўчых доследаў. І інфармуе аб толькі што прайшоўшай міжнароднай канферэнцыі ў Беластоку, арганізаванай яго інстытутам, з удзелам 70 вучоных на тэму: „Ogćlne prawidłowości i narodowe uwarunkowania budownictwa socjalistycznego w Polsce“.

Удзельнічалі сацыёлагі з Гродна. Пазнаёміліся яны з працамі беластоцкіх сацыёлагаў на гэтую тэму. Цікавіліся беларусамі ў Польшчы і іх дзейнасцю. Зарысавалася магчымасць плённага супрацоўніцтва, якое дацэнт А. Садоўскі лічыць проста неабходным, асабліва для доследаў над беларускай праблематыкай Беласточчыны, беларусы якой складаюць частку цэласнасці беларускай нацыі. Ён жа і запрапанаваў бліжэйшую тэму для супольнай распрацоўкі „Przemiany stosunków między miastem i wsią na podstawie Białostocczyzny i Grodzieńszczyzny“. Ад самага пачатку існавання сацыялогіі на беластоцкім філіяле УВ А. Садоўскі паслядоўна ажыццяўляе новую сацыялагічную школу, у якой вопыт, канцэпцыі, навуковая інтуіцыя і вясковае тыневіцка-беларускае паходжанне (нарадзіўся і вучыўся ў Тыневічах Вялікіх, закончыў беларускі клас педліцэя ў Бельску) ці лепш, можа, карэнні, адыгрываюць рашучую ролю.

Тое, што мы тут сказалі, вельмі важнае, на мой погляд, па дзвюх прычынах.

Першая. Ідуць вялікія намаганні, каб стварыць у Беластоку універсітэт (нават і назва ўжо замацавалася — Падляшскі універсітэт). Для ўзнікнення такой важнай навуковай установы вельмі істотным з'яўляецца той факт, што ў галіне сацыялогіі і грамадскіх навук ужо жыве і плённа працуе не адбіты ўзор з іншых універсітэтаў ці цэнтраў, а арыгінальны, новы, уласны, базуючы на нашай Беласточчыне ўзор. Кафедра сацыялогіі ўжо існуе як моцны самастойны навукова-доследчы цэнтр, які лічыцца не толькі ў краіне, але і за межамі Польшчы і зацікаўленне якім расце пастаянна. Кафедра мае 6 самастойных навуковых працаўнікоў, 11 дактароў, 13 магістраў. Калі паўстане Падляшскі універсітэт, сацыялогія дацэнта Садоўскага ўліецца ў яго са сваім вялікім і арыгінальным навуковым вопытам, выпрацаваным на базе, якая дагэтуль ляжала аблогам. Гэта важкі аргумент за арганізацыю універсітэта ў Беластоку.

МЫ-ЧАСЦІНА ЦЭЛАСНАСЦІ

Прычына другая. Сацыялагічныя доследы і тэарэтычныя канцэпцыі, якія з іх вынікаюць, могуць, а нават павінны стацца (пасля азнаямлення з імі) стымулам для перабудовы беларускай дзейнасці, якую вядзе БГКТ. БГКТ, грамадска-культурная арганізацыя, выдаецца, не можа не цікавіцца і не прысвойваць навуковых тэорый нашых вучоных, у даным выпадку трактуючых эмпірычна аб нашай „беларускай нацыянальнай меншасці“.

Андрэй Садоўскі з групай сваіх супрацоўнікаў знаходзяцца ў пастаянным кантакце з гэтай праблематыкай. Яго тэзісы ў гэтай галіне выплываюць з глыбокай сувязі з беларускім асяроддзем і ў сваёй перспектыве — аптымістычныя. Такі вось прыклад: У горад Беласток уцякае моладзь з вёсак — праблема агульнавядомая. А тут у горадзе роля БГКТ у інтэграцыі гэтай моладзі ўжо вельмі невялікая. БГКТ не мае і не выпрацавала прыцягваючай сілы, спосабаў ліквідацыі комплексаў вясковых беларусаў, якія прыходзяць у горад. А такой ролі, такога дзеяння ад БГКТ трэба чакаць. Само Таварыства павінна дабівацца, каб удзельнічаць, як значны раўнапраўны фактар у палітычным і грамадска-культурным жыцці цэласнасці, таксама і ва ўсіх ваяводскіх мерапрыемствах. „Ніва“ мала займаецца горадам Беластокам і беларусамі, якія прыйшлі сюды з вёскі, яна функцыяніруе па-за горадам. А тым часам, беларусаў, больш ці менш свядомых у горадзе, паводле сацыялагічных дадзеных — 50 тысяч. У рамках сваёй вядучай тэмы над уплывам вёскі на горад, у прыватнасці на горад Беласток, наш вучоны выказвае думку, што ўцёкі маладых беларусаў з вёскі — гэта ўцёкі ад беларускасці, але не ў сэнсе нацыянальнасці. Гэта ўцёкі ад тае горшасці, нейкага сораму, ад тых комплексаў ніжэйшасці. Ён гаворыць, што памрэ беларускасць, ідэнтыфікаваная з адсталасцю вёскі, але не памрэ беларускасць як нацыя — яна адначасова народзіцца ці разаўецца на новай базе, таго што закадавана ў нас глыбока, але ў зменeным выглядзе. І праходзіць гэта будзе не спакойным, пасіўным спосабам, а шляхам грамадскіх рухаў (якія непазбежны), навуковай творчасці, культурнай дзейнасці і то на базе цеснага супрацоўніцтва з Беларуссю і шырэй — з Савецкім Саюзам. „Мы — часціна шырэйшай цэласнасці і гэтыя ніці трэба адбудаваць. Цесная сувязь з Беларуссю неабходна“.

Роля БГКТ у інтэграцыі навуковага асяроддзя, якое займаецца беларускай, ці шырэй — нацыянальна-меншаснай праблематыкай, павінна быць рэальнай, і павінна ўвогуле быць!

Да тэмы, прадстаўленай тут намі, трэба вяртацца і вяртацца. Нам таксама вядома, што дацэнт Андрэй Садоўскі згодны апублікаваць у „Ніве“ свае артыкулы.

Вера Валкавыцкая

УРАЧЫСТАСЦІ Ў КЛЕНІКАХ

Гарады і вёскі Беласточчыны сустрэлі 70-ую гадавіну Кастрычніка чырванню сцягоў на вуліцах і плошчах, урачыстымі ранішнікамі ў школах, вечарынамі ў клубах і святліцах. У Кленіках дзень 7 лістапада быў асабліва ўрачысты. Гэта было сапраўднае народнае свята. Да гэтага дня кленіцкае грамадства прыстасавала адкрыццё помніка савецкім разведчыкам-вызваліцелям, якія першымі пасля доўгіх гадоў нямецкай акупацыі прыйшлі ў Клені́кі. Помнік пабудавалі жыхары вёскі па ўласнай ініцыятыве, за ўласныя грошы і ўласнымі рукамі.

Падзеі 42-гадовай даўнасці, калі першая група савецкіх франтавых разведчыкаў паявілася ў Кленіках і трапіла на нямецкую засаду, яшчэ свежыя ў памяці сведкаў. Трыццаць тры маладыя хлопцы загінулі тады на месцы, дзе сёння стаіць супрацьпажарная раміза і дзе кленічане паставілі ім гэты помнік.

— Ніколі не забуду, як яны там ляжалі, адзін пры адным, загорнутыя ў плашч-палаткі. Усе маладыя. Іх тады толькі трошкі прысыпалі зямлёй. А хавалі ўжо потым, — успамінае Уладзімір Бачынскі.

Ініцыятарамі пабудовы помніка былі мясцовыя актывісты — члены партыі і пажарнікі. Выбраны быў пяціасабовы камітэт пабудовы, які і ўзяў галоўным чынам на сябе ўвесь цяжар арганізацыйнай ды і ўсёй іншай работы.

І вось 7 лістапада, у гадавіну Вялікага Кастрычніка, помнік стаіць у поўнай сваёй велічы. Вялізны камень на высокім пастуменце, з залатой пяціканцовай зоркай зверху і ззяючай золатам таблі́цай з надпісам: „W hołdzie żołnierzom Armii Radzieckiej, którzy oddali życie za wyzwolenie Klejnik w 1944 r. Jednostka OSP i mieszkańcy Klejnik. 7.XI.1987 r.“

Помнік, святочна перавязаны бела-чырвонай стужкай, у акружэнні сцягоў, ганаровай варты з пажарнікаў і гарцэраў, чакае свайго ўрачыстага адкрыцця.

Аб урачыстасці ў Кленіках было абвешчана па ўсёй Чыжоўскай гміне. Таму ўжо з самай раніцы на пляцы пры рамізе пачалі збірацца людзі. Школа з'явілася з вянкамі і транспарантамі. Мясцовыя пажарнікі прыйшлі ў сваёй парадзнай форме, з Гайнаўкі прыехала ганаровая кампанія пажарнікаў (у большасці, гэта хлопцы з Мора), быў ваенны аркестр з зубрамі на нарукаўніках. Прыехалі запрошаныя ганаровыя госці з Беластока і Гайнаўкі, а з імі і прадстаўнікі Савецкай Арміі.

І ніякі дождж ці холад, хоць неба ў той дзень вісела нізка над галавой чорнымі, поўнымі дажджу хмарамі і дождж штораз прабаваў палохаць сабраўшыхся, не папсавалі ўрачыстасці. Да канца вытрымалі нават бабулі з малымі ўнукамі, маці з дзецьмі, якія прыйшлі сюды не толькі з Кленік, але і з суседніх вёсак.

Адкрыў урачыстасць солтыс вёскі Кленікі і дзеяч добраахвотнай пажарнай каманды Васіль Купрыяновіч. Па чарзе выступалі ганаровыя госці, віншуючы ўсіх са святам Кастрычніка і з такой вартаснай ініцыятывай пабудовы помніка. Гэта быў яшчэ адзін урок навейшай нашай гісторыі і грамадскага выхавання для моладзі, урок на канкрэтным прыкладзе гісторыі роднай вёскі і на прыкладзе грамадскай паставы бацькоў.

На гэтай урачыстасці многія жыхары Кленіцкай гміны атрымалі высокія ўзнагароды.

Пастановай Рады Дзяржавы „Медаль Перамогі і Вызвалення 1945“ уручаны быў Янку Касцючуку з Кленік, медалі „За ўдзел у барацьбе за абарону народнай ўлады“ атрымалі Цімафей Барташук з Лянева, Тамаш Лаеўскі з Мора, Мікалай Леанюк з Кленік і Мікалай Качаноўскі з Чыжоў.

Медалі „За ўдзел ў абароннай вайне 1939 г.“ уручаны былі жонкам ужо памершых Хведара Грыгарука з Кленік і Рыгора Аляксеюка з Лянева.

Помнік савецкім воінам-вызваліцелям у ганаровым прыбранні і ў прысутнасці ганаровай варты гарцэраў і пажарнікаў гатовы да адкрыцця.

Прэзідыум Ваяводскай рады нарадовай у Беластоку прызнаў залаты знак „Заслужаны для Беласточчыны“ Хведару Яканюку з Кленік, а сярэбраныя — Уладзіміру Бачынскаму і Янку Базылюку з Кленік, Вользе Дудзіч з Лянева, Антону Янцэвічу з Лушчоў і Мікалаю Андрэюку з Вулькі.

Самыя актыўныя дзеячы кленіцкай арганізацыі пажарнікаў і пабудовы помніка.

Ваяводскі камітэт аховы помнікаў барацьбітам прызнаў адзнакі апекуноў месц народнай памяці Уладзіміру Бачынскаму, Янку Базылюку, Васілю Купрыяновічу, Васілю Лапінскаму, Хведару Яканюку і Янку Місеюку. Ім жа, як самым актыўным будаўнікам помніка, Ваяводскае праўленне ТППР прызнала залатыя ганаровыя значкі ТППР

Шмат узнагарод атрымалі жыхары гміны — члены добраахвотных пажарных каманд з раённага і ваяводскага Саюза добраахвотных пажарных каманд. 5 чалавек было ўзнагароджана сярэбранымі медалямі за заслугі для пажарніцтва, 6 чалавек бронзанымі медалямі, а 11 чалавек атрымала пахвальныя граматы. Ганаровыя дыпломы ад пажарнікаў атрымалі таксама настаўнікі — апекуны гарцэрскіх дружын.

Пасля ўручэння ўзнагарод адбылася ўрачыстая пераклічка загінуўшых, адкрыццё помніка і складанне кветак. Калі пажарнікі запалілі ля помніка факелы, а падножжа яго пакрылася кветкамі, урачыста быў зачытаны Акт перадачы апекі над помнікам мясцовай гарцэрскай дружыне.

Свята закончылася шматгадзінным канцэртам на школьнай сцэне. З праграмай, прысвечанай 70-годдзю Кастрычніка, выступіў школьны хор. Слоўна-музычны мантаж падрыхтавала з вучнямі настаўніца Марыя Галавачык.

Выступіў таксама малады яшчэ стажам фальклорны калектыў з Чыжоў, які працуе пад кіраўніцтвам Галіны Мартынюк. А на заканчэнне з вялікім энтузіязмам гледачы прымалі беластоцкі хор „Каласкі“ з такімі слаўнымі ў нашым асяроддзі Сцяпанам Копам, Валяй Ляскевіч, Любай Гаўрылюк, Юркам Налівайкам і іншымі.

Яніна Чэрнякевіч

Фота аўтара

Зварот Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства да членаў Таварыства і ўсіх беларусаў у Народнай Польшчы

Сяброўкі і сябры, грамадзяне!

Беларускае грамадска-культурнае таварыства ад пачатку свайго існавання актыўна ўключалася ў грамадска-палітычнае жыццё Народнай Польшчы, падтрымлівала ўсе прагрэсіўныя пераўтварэнні, якія адбываліся ў нашай сацыялістычнай краіне. Таксама ў апошнія, даволі цяжкія для грамадства гады, Беларускае таварыства выказвалася за далейшыя сацыялістычныя перамены ва ўсіх галінах нашага жыцця.

Назначаны Сеймам ПНР на 29 лістапада 1987 г. рэферэндум з'яўляецца доказам дэмакратычных перамен, якія здзяйсняюцца ў нашай краіне. Пытанні рэферэндума адносяцца да праблемаў паскарэння перабудовы гаспадаркі і далейшай дэмакратызацыі палітычнага жыцця. Ад яго вынікаў будуць залежыць тэмпы паляпшэння умоў жыцця паасобных людзей і ўсяго грамадства.

Усведамляючы асаблівае значэнне рэферэндума для ўсіх жыхароў Польшчы, звяртаемся да членаў БГКТ і ўсіх беларусаў з заклікам узяць масавы ўдзел у галасаванні і сваім падвойным ТАК аказаць падтрымку для новага этапа рэформы. Няхай наш удзел у рэферэндуме будзе паказчыкам і доказам нашай грамадзянскай сталасці, падтрымкай для тых, хто хоча Польшчы багатай і справядлівай, адназначным адпорам усім тым сілам, якія ізноў прагнулі б піхнуць нашу краіну ў абдымкі хаасу і анархіі.

Беласток, 22 лістапада 1987 г.

Галоўнае праўленне БГКТ

(Працяг са стар. 1)

МЫ З БЕЛАСТОЧЧЫНЫ

дзей Вялікага Кастрычніка якраз быў у царскай арміі, разам са сваёй вайсковай часцю перайшоў на бок бальшавікоў і дабравольцам уступіў у Чырвоную Гвардыю. На розных франтах грамадзянскай вайны змагаўся да красавіка 1919 г. Вярнуўся на радзіму — тут чакала яго рук разбураная бацькава гаспадарка.

У 1924 г. Р. Яноўскі ўступіў у Беларускую рабоча-сялянскую Грамаду, а затым у Камуністычную партыю Заходняй Беларусі і актыўна працаваў у абедзвюх арганізацыях. Падчас гітлераўскай акупацыі дзейнічаў у партызанскім атрадзе імя Ф. Дзяржынскага. Трапіў у канцэнтрацыйны лагер. У 1944 г., пасля вызвалення, уступіў у Савецкую Армію і служыў у ёй да канца вайны.

Р. Яноўскі — член Польскай аб'яднанай рабочай партыі.

Б. Нікіцюк

ДАВОЛІ НЕ ВЫПІЦЬ ПАЎЛІТРА...

„Ніва“ ад чацвертага кастрычніка г.г. публікуе цікавае выступленне „Ці зможам?“, пад якім нехта падпісаўся чамусьці ўсяго ініцыяламі „Я. Т.“ Справа наступная: ці мы, беларусы Беласточчыны, зможам пабудаваць нарэшце Беларускі музей? Яго будаванне ўжо, дарэчы, пачалося ў Гайнаўцы, аднак патрэбны вельмі вялікія грошы дзеля таго.

У гэтым выступленні вычарпальна паказана становішча, у якім знаходзіцца будова. Становішча, якое і радуе і засмучае адначасова. Радуе, бо ўжо ёсць добры і істотны пачатак, а засмучае, бо канец гэтай ініцыятывы надта далёкі і даволі няясны ўсё-такі. Трэба ўсім нам, тутэйшым беларусам, напатужыцца, каб сабраць неабходныя грашовыя сродкі для ўдалага збудавання Беларускага музея ў Гайнаўцы. Яго будаванне павінна хваляваць не толькі членаў Беларускага грамадска-культурнага таварыства, але ўсіх, хто адчувае сябе беларускім патрыётам або проста беларусам. Грош да граша і будзе казна, гаварылі нашы продкі. А гаворачы паўжартам, даволі будзе, калі ў адзін год кожны наш беларус вып'е на адну паўлітроўку гарэлкі менш і тую тысячу злотых за яе аддасць на пабудову музея, дык такім чынам збярэцца патрэбныя дзесяткі мільёнаў. Аўтар заклікаў, Я.Т., тут цэльна падлічыў. Ён пераканаў мяне.

Думаю, што трэба ісці з гэтай ідэяй музея да шырокага грамадства, праводзіць сходы, на якіх заклікаць людзей: тысяча злотых — гэта не такая ўжо вялікая сума ў цяперашнім часе, але калі па гэтай тысячы дадуць дзесяткі тысяч беларусаў, то і будуць патрэбныя мільёны. Лічу таксама, што Беларускае таварыства павінна дабіцца дазволу на публічны збор грошай у скарбонкі ў гарадах і ўсякіх фэстах, ды не толькі сярод беларусаў, але і сярод польскага насельніцтва ў прыкожы прыклад інтэрнацыяналізму. Скажам, у Варшаве.

І такая мая заўвага: чытаючы „Ці зможам?“, падумалася мне, што мы, беларусы, усё робім чамусьці без размаху, неяк без адвагі ды настойлівасці. Але гэта ўжо датычыць нашай нацыянальнай псіхікі, характару. Мы і сваю нацыянальную свядомасць прызвычаіліся хаваць пад палу, не паказваць яе на віл людскі. За такую сваю баязлівасць і расплачваемся бясчассю сваёй дзейнасці.

Кастусь Сідаровіч

Афарызмы

Хто суседку перад мужам
захоча хваліць,
На таго яе муж крыва
паглядзіць.

*

Калі не раззброена варожасць
сэрца тваёга,
То не збірайся раззбройваць
чужога.

Іосіф Карпюк

Свойскія малюнкі

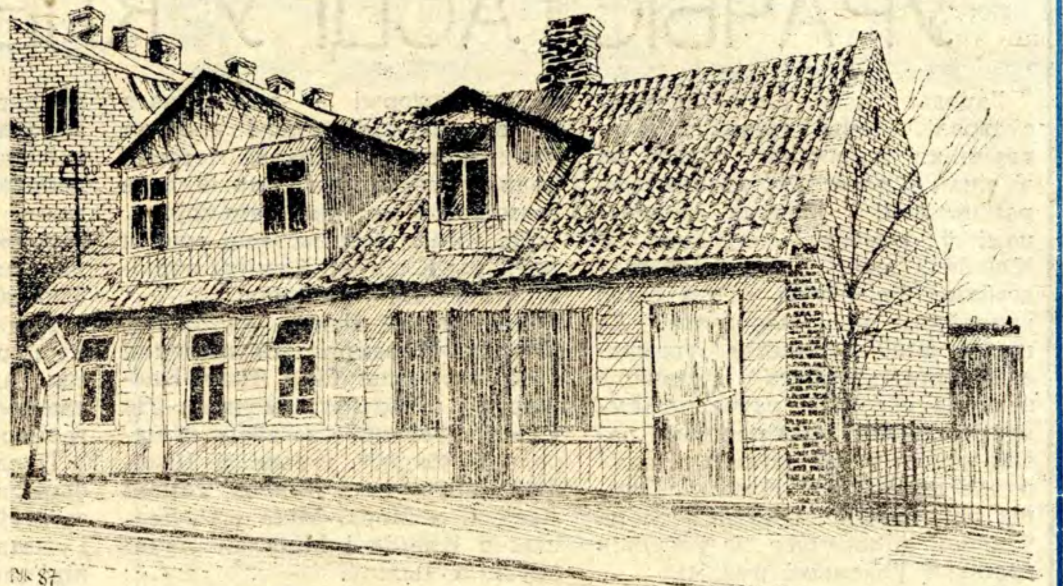

Завулак у Старасельцах. Мал. Уладзіслава Петрука.

Багаты атрымаўся сёлетні сезон у выставачных залах беластоцкага Арсенала. І дзякуючы таксама тром незвычайна арыгінальным і розным беларускім мастакам: Пятру Паўлючуку, выхадцу з падбельскіх Галадоў, але які здавён жыве ў Аргенціне, Лявону Тарасэвічу, „прайдзісвету“, аб якім шырока пісала „Ніва“ ўжо не раз, ды вось зараз — Міхасю Карпуку з Мінска, які экспануе (ад 5 да 29 лістапада 1987 года) у Беластоку з багатай сваёй творчасці каля 80 малюнкаў: пейзажы і партрэты, выкананыя алоўкам і крэйдай сангіны.

Беларускі графік Міхась Карпук паходзіць з Брэстчыны, нарадзіўся ён у 1930 годзе ў сялянскай сям'і. Мастацкую адукацыю атрымаў спачатку ў Мінскім мастацкім вучылішчы (1948-1956), потым у Маскоўскім паліграфічным інстытуце (1956-1962).

У першым перыядзе творчая дзейнасць яго звязана са станаўленнем і развіццём Беларускага тэлебачання. Канцэрты класічнай музыкі і эстрады, тэлевізійныя спектаклі і літаратурныя пастаноўкі, дзіцячыя перадачы і шматсерыйныя тэлевізійныя мастацкія фільмы — вось далёка не поўны дыяпазон, якога крануўся М. Карпук у сваёй творчасці.

У 1971 г. ён з вялікім натхненнем аформіў музей-сядзібу вялікага польскага паэта Адама Міцкевіча ў Навагрудку. У тым жа годзе Карпук перайшоў працаваць на кінастудыю „Беларусьфільм“ у якасці мастака-пастаноўшчыка фільмаў. Але ў 1983 г. пакінуў працу і ў кінематографе, каб цалкам прысвяціць сябе малюнку.

У 1986 г. я меў магчымасць наведаць яго мінскую майстэрню. З убачанага там мне здалося, што матэрыялам ягоных алейных палотнаў і графічных аркушаў з'яўляецца выключна родная Беларусь.

У жывапісных кампазіцыях адлюстраваны шырокія далягляды Палаччыны і Палесся, узгоркі Міншчыны, ціхія нарачанскія вёсачкі, закуткі гістарычнай Беразіны, наднёманскія віды.

З 1981 г. свае карціны Карпук паказвае на персанальных выстаўках у Бабруйску, Брэсце, Гродне, Панявежысе, Шаўляі, Шылале, Гомелі, Мазыры, Полацку.

З чым прыехаў мастак у Беласток — я ўжо сказаў. Рысункі выстаўляюцца ў двух залах Арсенала. Не спрыяе ім, на жаль, малочнае асвятленне залаў, якое коўзаецца па паверхні карцін. Графіка лепш, несумненна, успрымаецца пры святле рассеяным, распрашальным. Тым не менш у дзень вернісажа творчасць Карпука магнітам сцягнула як гледачоў-аматараў, так і гурманоў-эстэтаў. У групах яны азартна дыскутавалі, бо пасля доўгага часу наладжана выстаўка беларускага (з-за мяжы) мастака і які, насуперак духу эпохі, карыстаецца традыцыйнымі сродкамі выказвання. Рызыка бюро выстаўкі? Адвага аўтара? Адно і другое тут. Добра, што беластоцкі Арсенал адкрыты для ўсіх і што тут не атаясамліваюць мастацкага свету з мадэрнавымі толькі працамі.

Пейзажы Карпука — рэалістычныя, у добрым значэнні гэтага слова. У паасобных прадметах, у асобных з'явах шукае аўтар іх ідэі, існасці. Яны ашчадныя, сканцэнтраваныя і, як мне здаецца, бязрадасныя. Зямля і вада — цяжкія першаэлементы матэрыі, і ні кавалачка чыстага, светлага неба над Беларуссю. Нібы бездухоўнасць паўсюдная. Хмары, хмары і хмары над ёю! Што гэта — рэха гісторыі, даўняй ці блізкай? У гэтых амаль адчалавечаных краявідах няма жыцця і ў прыродзе — закрытыя цэрквы, зруйнаваныя касцёлы, папура маўчаць іншыя шматлікія храмавыя скарбы беларускага народа. Ды і дождж не ідзе. Адно, які асвяціў бы зямлю і забурліла б усё жывое; змыў бы пагань часу.

З вялікім майстэрствам і любоўю да свайго народа выкананы мастаком партрэтныя малюнкі — твары артыстаў, песеннікаў, вучоных, сыноў і дачок звычайных, простых беларусаў. І з партрэтаў таксама глядзіць на нас трагічная спадчына народа, хоць ёсць тут, у гэтых партрэтах, вялікі аптымізм. Героі яго твораў глядзяць на нас з цікавасцю і шчыра. І адчуваецца, што яны ўпартыя ў сваім дзеянні, што характэрна ім рыса незалежнай думкі, што свядомы яны сваіх глыбокіх гістарычных каранёў.

Усё гэта вычароўвае толькі алоўкам і сангінай Карпук, захоўваючы для нашчадкаў багацце мінулага, уносячы ў духоўна-матэрыяльную скарбніцу беларускага народа і сваю цаліну.

Ян Чыквін

ПЛЮЙ НА БАРАДУ!

Гадуй бараду альбо плюй на яе — гэта не жарт, калі скажу, што няма крэмаў для брыцця. Ну і як ты пабрыешся, калі брытваю трэба цягаць па скуры сухама?! А цяпер і гаспадары брыюцца, не так, як калісьці — адзін раз у тыдзень: раніцай у нядзельку святую ды пад яблыняй улетку. Брыюцца штодзень, як і мяшчане. Усякіх тавараў на паліцах крамных як бы і поўна, а тае дробязі — крэмаў — няма. Можа фабрыкі крэмаў пагарэлі? Таму і барадачоў у Польшчы гэтулькі! Ходзяць зарослыя аж па вочы, страх упаткаць такога дзе ў завулку. Рыхтык бандыт Румцайс!

Думаў я яшчэ, што гэтакая бяда з тымі крэмамі толькі ў нашай задрыпанай Беласточчыне. Але дзе там! Паслалі мяне падлячыцца ў санаторый ва Уроцлаве, у багатую як на нашы панацці краіну, ды і там тая ж песня: няма крэмаў для брыцця. Мала што няма туалетнай паперы, то і крэмаў трэба каб не было...

Я ўжо думаў і так: можа цэны вінаваты? Бо, хаця б з тымі макаронамі: былі танныя, па трыццаць сем злотых за пачак, то можна было іх возам браць, а як сталі дарагія, то і прапалі, рэдка калі ўгледзіш іх на прылаўку.

Э. Шчасновіч

ДУБ

Стаяў, як гіганцкі молат.
Кавадлам ляжала поле.
Здавалася, гэткі волат
скрануць чалавек не здольны.

Як падаў — ніводнай хмары
на небе ў той бок не стала.
Калі па зямлі ўдарыў —
ад болю зямля застагнала.

А я пра дуброву марыў,
пра клёкат буслоў наўкола...
Зялёнай слязой па твары
скаціўся няспелы жолуд.

Эдуард Акулін

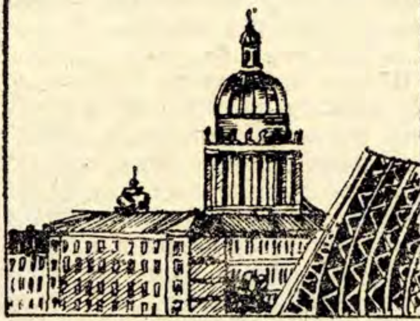

Сярод студэнтаў з Польшчы, якія вучацца ў Ленінградзе, расказваюцца цікавыя анекдоты. **Першы.** Пытанне: Што такое Ленінград? Адказ: Ленінград — гэта філіял ліцэя Тарашкевіча ў Бельску. **Другі.** Студэнты ў Ленінградзе дзеляцца на: студэнтаў з Беларускага ліцэя Тарашкевіча ў Бельску і іншых.

Мне вельмі падабаюцца абодва жарты. Яны і гавораць нам аб значэнні ленінградскіх вузаў у жыцці і вучобе нашай моладзі, аб вялікай ахвоце тарашкевічаўцаў вучыцца ў гэтым горадзе, аб модзе на Ленінград, ну і аб тым, што маладыя людзі добра там сябе адчуваюць.

Абсальвенты ліцэя Тарашкевіча ў Бельску вучацца ў многіх савецкіх гарадах. І цікава, што з кожным годам у гэтым пераліку паяўляюцца новыя гарады (як і новыя спецыяльнасці), у якія маладыя людзі едуць вучыцца.

Вось пералік шчаслівай 13 з беларускага ліцэя імя Б. Тарашкевіча ў Бельску, якія паступілі ў вышэйшыя школы СССР з сёлетняга выпуску 1986/87: Аля Тарасюк з Плёскаў — Ленінград (спецыяльная педагогіка), Януш Шыманскі з Орлі — у Рыгу (самалёты і прылады), Юра Сакалоўскі з Кашалёў — Ленінград (дакладная механіка), Крыся Анішчук з Зубава — у Новасібірск (эканоміка сувязі), Рамуальд Верхавец з Нурца каля Боцькаў — Новасібірск (эканоміка сувязі), Аля Нічыпарук з Бельска — Масква (эканоміка сувязі), Рэгіна Налівайка — Сімферопаль (медыцына), Андрэй Трафімюк з Бельска — Сімферопаль (медыцына), Мар'я Кулік з Маліннік — Ленінград (стаматалогія), Юлія Данілюк з Бельска — Кіеў (стаматалогія), Юліта Врублеўская з Бельска — Кіеў (стаматалогія), Адам Рудзюк з Бельска — Масква (дыпламатыя).

Як бачым, новыя гарады нашых студэнтаў — не толькі вялікі і надта модны на свеце Новасібірск, але і Рыга, і Сімферопаль. Дырэктар Беларускага ліцэя ў Бельску А. Карпюк, вельмі ж задаволены і ганарыцца тым, што двое яго выхаванкаў трапілі ў Новасібірск — магутны сучасны навуковы цэнтр, які ўжо ўступіў у XXI стагоддзе і дзе вырашаецца навука будучыні. Меў дырэктар Карпюк і такое здарэнне ў сувязі з Новасібірскам. Адна маці, калі даведалася, што дачка паступіла вучыцца ў Новасібірск, прыбегла да дырэктара ўсхваляваная, што далёка, што змерзне дачка. А дачка паехала ў Новасібірск і ў першы асенні прыезд дадому зайшла да дырэктара з кветкамі-падзякаю, задаволеная, шчаслівая. Паказвала паштоўкі-краявіды з Сібіры. „Прырода якая цудоўная там! То на рацэ Об", — расказвала.

З новых спецыяльнасцей, па якія замахнуліся бельскія беларускія абсальвенты, хачу адзначыць дыпламатыю.

Цяпер за мяжой вучацца 52 былыя выпускнікі ліцэя Тарашкевіча, з іх дзве асобы — дактаранты: Андрэй Карпюк у Ленінградзе і Міраслаў Жужаль у Кіеве. Закончыла вузы ў СССР ад 1973 г. — 12 чалавек.

А як маецца справа іншых сёлетніх выпускнікоў Беларускага ліцэя ў Бельску?

У вышэйшыя школы краіны паступіла: у медыцынскія акадэміі — 11 чалавек, эканамічныя — 9, палітэхнічныя — 5, юрыдычныя — 5, настаўніцкія — 6, універсітэцкая матэматыка — 2, беларуская філалогія — 3, бібліятэказнаўства — 2, Беластоцкі філіял Варшаўскага Універсітэта — 3, іншыя школы — 2. **(вв)**

ГЛУМ НАД ЛЮДЗЬМІ

Як успамінаюць старыя людзі, найцяжэйшай работаю ў гаспадарцы было жніво: як пачне гаспадар махаць сярпом у полі, то і цэлы месяц так прамахае, запацелы і зmoраны. І штодзень, і з усёю сям'ёй. І дзетак малых валаклі з сабою, на тую пожню. Аднак і жылі неяк, і мелі час паадпачываць, і на пагулянку якую схадзіць. І песні чуліся, і радасць знаходзілася. А цяпер усянютка наадварот з людзьмі зрабілася: ні радасці тае ў іх, ні адпачынку, ані песняў ці танцаў... Кожны зрабіўся якісьці нецярплівы, злосны, хуткі на сварбу і скандал! Настане тое жніво — два-тры дні і ўжо па жніве. Але колькі нерваў патраціць?! З месяц галава хадуном ходзіць ад гэтага. Усім на думцы „Бізон", камбайн.

Прыдзе жніво, то — думаеце — людзі ў полі? Дзе там — тлумам на дарозе стаяць яны, камбайн „Бізон" падпільноўваюць, каб кожнаму пажаў і памалаціў. У полі пуста, бязлюддзе. Во які час: схопішся з пасцелі ўпорань і прэш у тую базу камбайнаў (мае яна афіцыйную назву, але такую, што і языком не павернеш, найлепей было б назваць яе: ГЛУМ НАД ЛЮДЗЬМІ). А там, бачыш, каля тае базы гімжыць народу, бы на фэсце пад царквою! Усякіх самаходаў, як у торг мястэчковы. А хто ж гэта прыехаў аўтамі? А гаспадары гэта паз'язджаліся нашыя, з трох вёсак, з Махнатага, з Дубічаў-Асочных, з Стараберазова. Багатыры, з грашыскамі. Давай ім камбайны, заплацяць кажнюткую цану, каб толькі пажаць збожжа, не датыкаючыся да зямлі, да поля. І праўда: будзь тут разумны на той базе і спрабуй дагадзіць усім. А камбайнаў усіх у нас раптам тры. Таму спачуваю я кіраўніку гэтай базы. І дзівуюся, як ён яшчэ не ашалеў ад такога гвалту!? Ён ужо ад самога рання ходзіць, як ачмурэлы, бывае, і ў кантору сваю не трапіць, бокам пойдзе, так яна яму абрыдне за гэты час...

Камбайны працуюць, як даюць рады, часам паводле чаргі ў спіску, або і не. Усё залежыць ад таго, у каго мацнейшы голас — крыкам бяруць тыя камбайны, іншы раз і мацюгамі. Камбайнёр у жніво — гэта пан над панамі, нават ваявода яму не раўня. Ну бо што той ваявода: збожжа табе не пажне, а камбайнёр пажне. Шышка з яго вялікая ў жніво! Сядзіць ён на сваім камбайне, высока сядзіць, бы арол на гняздзе, і пазірае з насмешкаю на тлум „хлопцаў" са сваімі „малюхамі", „фіятамі" і іншым модным ломам нікеляваным. Клянеш ты камбайнёра, але што гэта за праклёны, калі ты ўнізе, амаль на каленях стаіш, а ён угары сядзіць, над табою, бы бусел над жабаю. А хто вышэй, той і важней! Так заўсёды было, таму калісьці каралеўскія троны былі высокія, а народ падаў і адвешваў паклоны ў гразнечы, з поламі ў лужы.

(Працяг на стар. 6)

(Працяг са стар. 1)

ПАД ЗАЛАТОЙ СТРАХОЙ

Рыгора Шацілоўскага з вёскі Пагажалкі ў гміне Дабжынева-Касцельнае, свінарнік Яўгена Пухальскага з вёскі Касёркі ў Монькаўскай гміне, а таксама два жылыя дамы: адзін у вёсцы Багны на Дуброўшчыне, уласнікам і жыхаром якога Мечыслаў Вайтэчка, а другі — у вёсцы Доўгі Луг, Карыцінскай гміны, які належыць Андрэю Урбану.

*

На тэрыторыі Беластоцкага ваяводства сяляне маюць зараз амаль 83 тысячы розных інвентарскіх будынкаў. У асноўным былі яны пабудаваны ўжо пасля вайны. Толькі дзесяць тысяч сярод іх сваім узростам сягае даваеннага часу. Значыць, вёска наша пабудавалася рукамі і намаганнямі самых сялян ужо ў пасляваенны час. І не было такога года, каб новыя інвентарскія і жылыя будынкі не паяўляліся ў вясковым краявідзе. На працягу трох мінулых кварталаў гэтага года гмінныя службы па нагляду за будаўніцтвам далі дазвол на пабудову 861 жылога дома і 336 інвентарскіх будынкаў.

Гэты працэс па аднаўленню нашай вёскі можна было б паскорыць, каб гмінная сельскагаспадарчая і будаўнічая службы больш увагі звярталі на рамонт і сучаснае прыстасаванне ўжо існуючых інвентарскіх будынкаў. Спецыялісты па вясковаму будаўніцтву ацэньваюць, што каля 40 працэнтаў ад ужо існуючых будынкаў можна смела мадэрнізаваць. У гэтым выпадку адпадае многа клопатаў, асабліва з пакупкай дэфіцытных матэрыялаў, паніжаецца кошт мерапрыемства.

То ж сялян, якія рашаюцца на геройства новай пабудовы, ніхто не абдароўвае неабмежаванай колькасцю будаўнічых матэрыялаў і неабходнага тэхналагічнага абсталявання. Асабліва глыбокі дэфіцыт заўжды праяўляўся ў пастаўках рознага роду дахоўкі. Найбольшую папулярнасць здабыў у нас, як вядома, этэрніт (шыфер). Асноўная сыравіна для яго вытворчасці — гэта азбеставае валакно. Польшча свайго азбесту не мае. Крыху гэтай сыравіны пастаўляе нам Савецкі Саюз. Аднак савецкі азбест адзначаецца кароткімі валокнамі. Каб павысіць якасць азбеставых пліт, неабходна дабаўляць валакно, купленае ў заходніх пастаўшчыкоў. А яны патрабуюць цвёрдай валюты. На дабавак прызнана, што азбеставае валакно мае ракатворчыя ўласцівасці. Дык з азбеставымі плітамі неўзабаве прыдзецца развітацца назаўсёды. Што тады ў замен? Ці традыцыйная чарапіца, ці што іншае, нейкі новы, шмат лягчэйшы і болей устойлівы матэрыял?

На жаль, гатовай развязкі пакуль што няма. Гэта неадкладнае заданне для нашых вучоных, спецыялістаў па вытворчасці будаўнічых матэрыялаў.

*

Хутар Рамуальда Лявіцкага выглядае здалёк, як зялёны астравок сярод раўніннага поля, зрэдку толькі парэзанага невялічкімі ўзгоркамі. Натоўп гасцей, прадстаўнікоў розных ваяводскіх устаноў па абслугоўванню вясковай гаспадаркі, паслухмяна пайшоў за гаспадаром. Знаёмімся з распарадкам яго гаспадаркі. Сапраўды нічога няма тут лішняга, усё на сваім месцы, лагічна прадумана.

Ад'язджаючы з хутара Вязаўка, я з палёгкай у сэрцы падумаў аб будучыні нашай вясковай гаспадаркі. Можа гэта і добра, што абяздоленая зямля пяройдзе ў рукі такіх руплівых гаспадароў, як Рамуальд Лявіцкі — чалавек яшчэ параўнальна малады, але які ведае, чаго патрабаваць ад жыцця, чалавек, які зусім не адчувае за сабою пакрыўджанасці лёсам, што давялося яму капацца ў зямлі. Сапраўды, яму добра жывецца пад „Залатой вяхой".

Віктар Рудчык
Фота аўтара

На хутары Рамуальда Лявіцкага.

БЕЛАРУСІКІ

Diemientiej Nikołaj: Społeczny rozwój białoruskiej wsi. Tł. *Międzynarodowe Czasopismo Rolnicze* 1985, nr 5, s. 11—14.

Dobski W(itold), Na wieczną pamięć (ofiarom wioski Chatyń). Korespondencja z ZSRR, *Za Wolność i Lud* 1971, nr 45, s. 13, il.

Doroszkiewicz Wiktor, Nowołatinskaja poezija Biełorussii i Litwy. Mińsk 1979. Rec. Sielicki Franciszek, *Przegląd Humanistyczny* 1979, nr 9, s. 140—143.

Dowda Halina, Stają kołchozy do konkurencji. Z wizytą na Litwie i Białorusi, *Trybuna Ludu* 1983, nr 196, s. 6.

Dramat i teatr narodów słowiańskich w XX wieku, Wrocław 1979. Rec. Jankowska Barbara Teresa, *Pamiętnik Słowiański*, t. 30, 1930, s. 197—200.

Drewnowski Zbigniew, (Przemówienie... na sesji Historycznej poświęconej 50-leciu powstania i rozwoju Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej), *Notatnik Płocki* 1969, nr 2, s. 4—5.

Drewnowski Zbigniew, Z wizytą u przyjaciół (na Białorusi). *Barwy* 1969, nr 1, s. 5, il.

Drozdowski Zbigniew, Dermatologiczne zróżnicowanie Białorusinów w świetle metody diagraficznej, *Przegląd Antropologiczny*, t. 38, 1972, z. 2, s. 265—269, rys. Res. Sum.

Dubińska Barbara, Na ziemi białoruskiej, *Życie partii* 1972, (nr) 5, s. 46—47, il.

Dułow A. W., Sudiebnaja psichologija. Mińsk 1970. Rec. Zacharias Andrzej, *Prawo i Życie* 1970, nr 24, s. 6.

Dyjalektałahiczny atłas biełaruskaj mowy. Mińsk 1963. Rec. *Slavia Orientalis* 1967, nr 2, s. 181—186.

Dzięboswska Elżbieta, Białoruś — Moniuszcze, *Współczesność* 1969, nr 13, s. 9.

Dzięboswska Elżbieta, W cieniu ubielskiej topoli. Białoruś ku czci Moniuszki. Korespondencja z ZSRR, *Trybuna Ludu* 1969, nr 136, s. 8.

E. K.: Białoruskie rozmaitości, *Literatura na Świecie* 1982, nr 11, s. 168—171.

Ekonomika Sowietskoj Bielorussii 1917—1937. Mińsk 1967. Rec. Tomaszewski Jerzy, *Studia z Dziejów ZSRR i Europy Środkowej*, t. 5, 1969, s. 241—244.

Fajnhauz Dawid, Ruch konspiracyjny na Litwie i Białorusi 1846—1848. Warszawa 1965. Rec. Koberdowa Irena, *Przegląd Historyczny* 1966, z. 3, s. 464—467; Śmiałowski Józef, *Kwartalnik Historyczny* 1966, nr 2, s. 460—463; Tyrowicz Marcin, *Przegląd Humanistyczny* 1966, nr 2, s. 460—463; Tyrowicz Marcin, *Przegląd Humanistyczny* 1966, nr 6, s. 154—158; Berghauzen Janusz, *Acta Baltico-Slavica*, t. 5, 1967, s. 369—371.

Federowski Michał, Lud Białoruski. Materiały do etnografii słowiańskiej zgromadzone w latach 1877—1905, T. 5—6, Pieśni, T. 7. Suplement Warszawa 1958—1960. Rec. Grabowski Tadeusz Stanisław, *Ruch Literacki* 1968, z. 4, s. 244—247.

Fryc Adam, Zakończenie Dni Literatury Polskiej na Białorusi, Korespondencja z Mińska, *Życie Warszawy* 1976, nr 245, s. 4.

Fuks Marian, U przyjaciół na Białorusi, *Ruch Muzyczny* 1972, nr 20, s. 15, il.

Fuks Marian, W Ubielu Mińskim i Moskwie, *Ruch Muzyczny* 1986, nr 15, s. 17—18.

Fuks Marian, Z wizytą w Ubielu i w Mińsku, *Ruch Muzyczny* 1977, nr 12, s. 13—14, il.

Galinskaja T., KPZB — rukowoditiel oswoboditielnoj borby trudiaszczichsia Zapadnoj Biełorussii 1924—1928 gg., Mińsk 1956, Rec. Bergmanowa Aleksandra, *Z Pola Walki* 1966, nr 4, s. 174—177; Majecki Henryk, *Acta Baltico-Slavica* t. 5, 1976, s. 387—391.

Garniewicz Janusz, Białoruskie Towarzystwo Naukowe w Wilnie (1918—1939), *Acta Baltico-Slavica* t. 16, 1984, s. 97—109.

Gawecka Aldona, Organizacja i zadania Akademii Nauk Białoruskiej SRR, *Nauka Polska* 1969, nr 6, s. 102—103, tab.

Gerlach-Skłodnicka Jadwiga, Historyczno-etnograficzny atlas Ukrainy, Białorusi i Mołdawii, *Lud*. t. 52, 1968, s. 211—314.

German Franciszek, Jeszcze o pieśni białorusko-polskiej. (Kontakty Kulturalne polsko-białoruskie w XIX w.) *Opole* 1973, nr 3, s. 30, il.

Gerus Seweryn, Migawki z Białorusi. — Refleksje z Leningradu. *Wychowanie* 1966, nr 19, s. 38—39; nr 20, s. 24—25.

P.C.

ХТО ПАМІРАЕ Ў БЕЛАСТОКУ?

Надаў я сабе клопату скласці статыстыку смерцяў у Беластоку за трыццаць шэсць месяцаў, гэта значыць: ад першага ліпеня 1983 г. да трыццатага чэрвеня 1986 г. Падлікі правёў на падставе паведамленняў, якія рэгулярна публікуе „Кур'ер Падляшскі". І так, на працягу гэтых трох гадоў памерла ў Беластоку 6.625 чалавек, у ліку 3.562 мужчын. Штогод памірала ў сярэднім 2.208 чалавек — у 54 працэнтах мужчыны. На кожных трох памершых, двух былі пастаяннымі жыхарамі горада. Статыстычна беластачанін жыве шэсцьдзесят тры гады.

Няшмат паміраюць ва ўзросце ад 1 да 10 год — усяго 0,8 прац. Ва ўзросце ад 11-ці да 20-ці гадоў роўна адзін працэнт усіх памершых за тыя 36 месяцаў. Паміж 21-м і 30-ым гадамі жыцця памерла 3,2 прац. І далей — ва ўзросце ад 31-га да 40-га — 4,3 прац., затым: 41 — 50 г.г. ужо 7,1 прац., 51-60 г.г. будзе 16,1 прац., 61-70 г.г. будзе гэтак жа 16,1 прац., а старэйшыя, 71-80 г.г. — 29 прац., 81-90 г.г. — 19 прац., 91-100 г.г. будзе 3,3 прац., і больш 100 гадоў — 0,1 прац. У першых сямі ўзроставых групах (1-70 г.г.) больш памірала мужчын, г.зн. ад 57,5 прац. у групе 61-70 г.г. да 69,1 прац. у групе 51-60 г.г. Жанчыны наогул даўжэй жывуць за мужчын, таму ў апошніх узроставых групах, звыш 70-сяці гадоў, памірае іх найбольш.

Найчасцей паміралі мужчыны ва ўзросце 76 гадоў, г.зн. 113 асоб у год, а жанчыны — ва ўзросце 79 гадоў, г.зн. 121 асоба. За тыя тры гады памерла ў Беластоку адзінаццаць чалавек, якім было сто і больш гадоў. Мужчыны рэдка дажываюць да гэтакіх гадоў.

Калі гаварыць пра поры года, у якія найбольш памірае людзей, дык гэта: люты, лістапад, снежань. Найменш паміраюць у маі, чэрвені, жніўні.

Пятро Байко

НЕ ЧАЎШ САБЕ БЯДЫ!

24 кастрычніка адбылася прыемная ўрачыстасць у клубе бельскага Энергетычнага раёна — ішоў на пенсію шматгадовы працаўнік і добры чалавек Іван Анішчук. Акрамя сардэчнасці і букетаў, Анішчуку падарылі крыштальны вазон, на добры ўспамін.

— * —

Бася Валадкевіч вельмі ўдана правяла акцыю дастаўкі нашым энергетыкам гародніны і фруктаў на зіму. Асабліва шмат купілі цыбулі і яблык.

— * —

Не ўсе задаволены рахункамі за электрычнасць, некаторым яны здаюцца завысокія. Можа лічыльнік блага ходзіць і лупіць, як дурны, тыя кілаваты? Таму кожны можа звярнуцца ў наш Энергетычны раён па сваёй справе, нават падвечар, бо ў панядзелкі працуем да пятае гадзіны.

Усялякія аварыі сваёй электрычнай інсталяцыі не трэба папраўляць самому, а трэба клікаць нашых спецыялістаў. Чалавек, не знаючыся на электратэхніцы, гатоў яшчэ бяды начаўпсці!

Ж. М.

Не купіў бацька шапкі, хай вушы мерзнуць.

*

Не хвалі каня запрагаючы, а дзеўкі выбіраючы.

*

Не шукай красаты, а шукай дабраты.

Чытачу „Мы". Называем вас так, бо не падпісаліся вы пад сваім лістам у рэдакцыю. Ці таму, што выступаеце не ад уласнага імя? Пішаце: „Мы — чытачы „Нівы". Крытыкуеце „Беларускі каляндар-87" і папраджаеце санкцыяй „Ніве" („Мы, сумленныя чытачы, адмовімся ад падпіскі на „Ніву"). Згаджаемся з крытыкай, але чаму менавіта хочаце пакараць нас? Чый грэх, няхай таго будзе і пакута.

(Працяг са стар. 2)

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

Ва ўступе да кнігі аўтар піша: „Карл Маркс называў гарады Еўропы XIII-XVI ст. „самай маляўнічай кветкай сярэднявечча". Гэта вобразнае параўнанне з поўным правам стасуецца і да гарадоў Беларусі."

Сапраўды, кніга даволі пераканаўча прадстаўляе гэтую беларускую „кветку сярэднявечча". Чатыры раздзелы гэтага навукова-папулярнага каталога змястоўна прадстаўляюць вежы тыпу „данжон" у Беларусі, вялікакняжацкія замкі і ўмацаваныя храмы. Томіку спадарожнічае кароткі слоўнік тэрмінаў з галіны ваеннага дойлідства. Фотаздымкі і малюнкі (на жаль, толькі чорна-белыя) яшчэ болей набліжаюць нас да гэтых узораў стваральніцкага генія нашага народа, прадстаўляючы Аршанскі, Крэўскі, Лідскі, Гальшанскі замкі, фрагменты гістарычнай забудовы Магілёва, Менска. Да таго ж вокладка кнігі (на шчасце, каляровая) маляўніча прадстаўляе нам магутны шэдэўр архітэктуры пачатку XVI ст. — Мірскі замак і Сынкавіцкі храм-крэпасць прыкладна таго ж перыяду. Апошні, праўда, па недагляду мастацкай рэдактуры намылкова падпісаны як „руіны Наваградскага замка". Але гэтая адзіная памылка не перашкодзіць кнізе ў задачы распаўсюджвання ідэі і эстэтычнай і гістарычнай еднасці сучасных пакаленняў са сваім народам.

В. Мартыненка

Ганарар на Музей

*) М. Ткачоў, Замкі Беларусі. Мн., „Полымя", 1987, стар. 224.

(Працяг са стар. 5)

З МАЁЙ ЗВАНІЦЫ

Далі рады мы пажаць. Дзякуючы і землякам з Савецкай Беларусі. Суседзі дапамаглі суседзям. Добра, што дапамаглі. Толькі, ці мы самі ўжо такая бесталач, што трэба нам прасіць дапамогі?

Г. Мароз

У бядзе заўжды свой горнецца да свайго. Дык Мікалай Бартнічук найперш падумаў аб даўнейшых членах Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі, з якімі не адзін раз сустракаўся на сходах і ўдзельнічаў у распаўсюджванні першамайскіх лістовак, вывешванні сцягоў і лозунгаў. Да ліку гэтых таварышаў належалі яго памочнікі па падрыхтоўцы дапрызыўной моладзі: Сямён Навумчык і Грышка Манцюк.

Стаяла чэрвеньская спёка. Гарачы час сенакосаў. Для сапраўднага селяніна нішто не магло перашкодзіць у гэтай неадкладнай працы. Ехалі на сенажаць нават у нядзелю, каб звезці ў клуні сухое сена. У М. Бартнічука не было, аднак, уласнай гаспадаркі. Яго бацька пасвіў вясковыя каровы. А да працы на чужым не меў ахвоты. „Далоў кулацкіх эксплуататараў!" — любіў ён паўтараць папулярны пры савецкай уладзе лозунг. Пад гэтым лозунгам намагаліся ўстанавіць таксама і ў Рагачоўскім сельсавеце новы калгасны лад у вёсках.

— Ну, як жа быць? Што ты мяркуеш, Сямён? — пытаў Бартнічук у Навумчыка.

— Ты — камандзір, ты і давай каманду! — адказаў сябра. Гэты давер да сваёй асобы моцна падбадзёрыў Мікалая Сцяпанавіча. Здалося яму, што сябра і заадно партыйны таварыш ўсклаў на

яго сапраўдную адказнасць за свой і яго лёс, за супольную іх будучыню.

— Давай, знойдзем Грышку Манцюка, — рашыў М. Бартнічук.

Супольна яны дамовіліся, што трэба сабраць найбольш давераных маладых людзей, асабліва тых юнакоў, якія рыхтаваліся да службы ў Чырвонай Арміі.

— Вечарам сустрэнемся ў лесе за вёскай, ва ўрочышчы Зялёнае, — запрапанаваў Бартнічук.

Прыдаўся ім вопыт падпольшчыкаў з перыяду дзейнасці ў КПЗБ. Сабралася, як запэўнівае М. Бартнічук, даволі многа маладых людзей. Апрача іхняй КПЗБоўскай тройкі, аб якой ён ужо ўспамінаў, на сустрэчу ва ўрочышча Зялёнае з'явіліся: В. А. Бадавец, В. А. Рышчук, С. А. Рышчук, В. Д. Рышчук, Н. Г. Рышчук, О. С. Навумчык, І. П. Навумчык, С. С. Вішанка, В. Я. Вішанка, В. Я. Матыевіч, А. Д. Васілюк, Т. П. Паўлючук і Ф. Е. Пашкоўскі. Гэтыя прозвішчы адзначаюць аўтары справаздачы аб падпольнай дзейнасці ў Кляшчэлеўскім раёне. У рапарце Рыгора Каравая і Мікалая Бартнічука, між іншым, сказана, што гэтыя людзі, жыхары вёсак Рагачы, Мікулічы і Мядзвежыкі, у першыя дні гітлераўскай акупацыі падабралі на шляхах адступлення Чырвонай Арміі 86 вінтовак, 16 аўтаматаў, 12 ручных кулямётаў, 62 гранаты, 22 супрацьтанкавыя кулямёты, 17 скрынак вінтовачных патронаў, 3 скрынкі патро-

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

З ЧАГО ПАТРЫЯТЫЗМ

Ведаць гісторыю роднага — гэта пачатак патрыятызму. У школах найчасцей робяць так: настаўнік з вучнямі ідуць з роспытамі да найстарэйшых людзей у сваёй ваколіцы. Але колькі так можна?

Дакументы пра далёкае мінулае нашых Дубіч-Царкоўных, відаць, захоўваліся ў Пакроўскай царкве, пабудаванай у 1760-70 г.г. Але згарэла яна ў першыя дні нямецка-савецкай вайны. Некаторыя чыталі тыя паперы.

Дубічы-Царкоўныя ўзніклі ў XVI ст., пазней, чымсьці Вітава, заснаванае вялікім князем Вітаўтам, дваюрадным братам Ягайлы. Назва Дубічаў паходзіць ад месца, у якім раслі дубы. Царкву — Петрапаўлаўскую — пабудавалі калісь бліз урочышча Бахматы (татарская назва?). Каля гэтага месца праходзіла дарога з Бельска ў Камянец. Гэта быў гасцінец, які і пасёння завуць камянецкім. Вядома, была і карчма для падарожных. Дакладна невядома, калі Петрапаўлаўка згарэла, і карчма, як кажуць. Ёсць легенда ў народзе, што ў час таго пажару ікона Пакровы ўзнялася з ветрам ды ўпала блізка Дубічаў, у месцы, кудою ідзе дарога ў Грабавец. Там і пабудавалі людзі новую царкву. І разам з ёю змянілася назва Дубічаў на Дубічы-Царкоўныя.

Чаму падаю я гады будовы таго храма? Справа ў тым, што ў тыя ж 1760-70 гады была пабудавана царква і ў Вярстку, не так далёка ад нас, і яна шчасліва стаіць яшчэ. А ў вярстоцкай царкве захавалася трохі старых дакументаў, па якіх і вядомы год яе збудавання. Бацюшкай у Вярстку, Георгі Кос, мой добры знаёмы.

Даўней цэрквы былі уніяцкія, потым зноў сталі праваслаўнымі.

Сённяшняя царква ў Дубічах-Царкоўных пабудаваная на месцы спаленай у 1941 годзе.

Яшчэ адна асаблівасць у нашай вёсцы: яе канец ад Тафілаўцаў называюць „Туркі". Відаць, была на тое нейкая гістарычная прычына... Гавораць старыя і пра скарб Напалеона, быццам схаваны недзе каля Дубічаў-Царкоўных, калі французы давалі драпака з Расіі ў 1812 годзе.

Лягчэй жыць стала, аднак, пасля ліквідацыі паншчыны.

Будынак нашай школы настолькі старажытны, што ніхто не ведае, калі ён мог быць пабудаваны. Яму, кажуць, ужо не меней ста пяцідзесяці гадоў. Гэта была прыходская школка, пасля пераўтвораная ў двухкласнае народнае вучылішча. Нашу прыбелавежскую глушмань парушыла чыгунка, праведзеная з Чаромхі ў Гайнаўку. Яна праходзіць даволі блізка. Людзі пачалі мець нагоду бываць трохі ў шырэйшым свеце. Але найбольшы пераварот у свядомасці тутэйшых зрабіла славутае „бежанства" ў 1915 годзе. Уцякалі людзі перад наступаючымі немцамі, цэлымі сем'ямі ўцякалі, абсталяваўшыся ў глыбокай Расіі, нарэшце, найбольш у Тамбоўскай і Саратаўскай губернях. Мая бабуля Агафія з пяццю дзеткамі апынулася аж у Омску над Іртышом, за Уралам, значыць. „Бежанцы" вельмі добра ўспаміналі рускі народ, які сардэчна апекаваўся імі. Некаторыя дубічане засталіся жыць у Расіі.

Царква ў Дубічах Царкоўных. 1982 г. Фота Юркі Гаўрылюка.

Пасля першай вайны ў нашай ваколіцы пачаўся беларускі паўстанцкі рух, якім кіраваў Герман Шыманюк з суседняга Грабаўца. Яго памочнікам быў Андрэй Тамашук з Дубічаў-Царкоўных. Бацька Тамашука, Тарас, быў сувязным гэтага вялікага ўзброенага атрада беларускіх партызанаў, пасля 1920 года. Яны разбілі паліцыю ў Кляшчэлях, праводзілі смелыя акцыі і ў іншых месцах. Выдавалі сваю газету — „Беларускі партызан". Некаторыя з партызанаў, схопленыя санацыйнымі карнікамі, былі засуджаны на смерць: А. Тамашук, Я. Сахарчук, Я. Пітэлюк, Д. Мартынюк.

Калі дух беларускага паўстання апаў, пачала дзейнічаць тут славутая беларуская Грамада, а калі і яе разграмілі, то пашыралася дзейнасць КПЗБ. З'явіліся новыя палымяныя беларускія патрыёты, такія, як: Трахім Панфілюк, Тарас Тамашук, Агафон Тамашук, Васіль Тамашук, Мяфодзі Панфілюк, Рыгор Лемеш, Іван Хіліманюк.

Тады было надта цяжка жыць, але ніхто не падаў духам.

Дубічы-Царкоўныя моцна пагарэлі ў нямецка-савецкую вайну. Не кажучы ўжо пра жахі акупацыі. З'явіліся першыя партызаны, і дубічане дапамагалі ім. Дапамагалі ім Іван, Міхал і Уладзімір Панфілюкі, Фёдар Марчук, Дзмітры Панфілюк, Васіль Тамашук, Сымон Корх, Іван Хіліманюк, Лёнік Мацievіч, а таксама тагачасны солтыс вёскі — Фёдар Хіліманюк. Даходзіла да таго, што іншы раз партызаны, амаль не хаваючыся, прыходзілі ў вёску, што, вядома, было не вельмі каб разважліва. Але час быў такі, што ніхто нікога не выдаў немцам, не паддаўся ім.

Больш-менш столькі даведаўся я пра гісторыю нашых Дубічаў.

Мікалай Панфілюк

наў для супрацьтанкавых кулямётаў, 2 мінамёты, 67 снарадаў да гэтых мінамётаў, 2 скрынкі толу, 130 гарматніх снарадаў рознай велічыні.

Многа гэтага. Аж верыць не хочацца, што 16 сялянам за кароткі час удалося назбіраць і захаваць аж гэтакі арсенал зброі.

— Ды гэта яшчэ не ўсё! — рашуча адзначае Бартнічук. — Гэта толькі тая частка нашага пазнейшага партызанскага ўзбраення, якую мы падабралі ў Рагачоўскім лесе, у тым жа ўрочышчы Зялёнае, дзе апынулася ў акружэнні вялікая групіроўка Чырвонай Арміі, адступаючай ад Буга, значыць, ад Сямяціч і Драгічына. Вы чытайце далей, — паказаў ён мне адпаведнае месца ў сваім рапарце. — Апрача гэтага шмат чаго знайшлі мы ў лесе між вёскай Мядзвежыкі і Янцэвіцкімі хутарамі, Удалося нашым людзям пранікнуць таксама ў армейскія склады на станцыі Чаромха, дзе знаходзіўся ваенны гарадок. Вось прачытайце ў гэтым месцы, — паказаў ён. — Там усё падрабязна напісана.

І я, сапраўды, даведаўся, што савецкія актывісты, якія пазней сталіся апорай для антыфашысцкай дзейнасці ў Рагачоўскім сельсавеце, падабралі ў Янцэвіцкім лесе 10 штук станкавых кулямётаў, 100 аўтаматаў, 200 вінтовак ды 300 гранатаў і пісталетаў.

У чаромхаўскі ваенны гарадок адважыліся забрацца Навумчык, Рошчанка і Раманчук. Было гэта ў панядзелак, 23 чэрвеня 1941 года. Ваенны гарадок знаходзіўся ў лесе, не даязджаючы да станцыі Чаромха. Салдат у ім ужо не было. Чырвонаармейцы паўцякалі, а немцы не паспелі яшчэ дабрацца ў гэты пасёлак. Гаспадарылі сяляне. Яны мігам зляцеліся з навакольных вёсак, каб чым-колечы пажывіцца, прадбачваючы, што ваенныя пакінулі тут многа ўсялякага дабра, уцякаючы ў паніцы перад неспадзяваным ворагам. Сяляне ў першую чаргу бралі вопратку і прадукты харчавання, асабліва муку, крупу і цукар.

Навумчык, Рошчанка і Раманчук прывалаклі дадаткова яшчэ 200 кілаграмаў бікфордавага шнура, 30 скрынак толу, і 500 штук узрывальнікаў. Адным словам, поўны камплект для падрыву цягнікоў. Хапіла заправіць узрывальнік у тол, далучыць да яго бікфордавы шнур, які гарыць нават у вадзе, адыйсці на бяспечную адлегласць, падсунуць тол пад шпалы або пад рэйкі, падпаліць шнур, калі набліжаецца цягнік, ды паравоз разам з вагонамі ляцеў у адхон. Са свайго дзяцінства я памятаю, што між Нурцом і Чаромхай, значыць, па-суседску з вёскамі Рагачы, Мікулічы і Мядзвежыкі, здаралася такое шчасце ў час акупацыі і гітлераўскія эшалоны ляцелі з рэек.

Бартнічук кажа, што тол яны перавязлі на могільнікі і там яму наладзілі пахаванне, а іншую зброю закопвалі ў лесе, асабліва пад мурашнікамі, каб было вядома, дзе яе шукаць, тапілі ў балоце, хавалі ў старых запушчаных бульбяных ямах.

Ужо дома, вярнуўшыся з Брэста, калі я болей уважліва ўслухаўся ў расказ аб партызанскай дзейнасці Мікалая Бартнічука і Рыгора Каравая, дык шчыра кажучы, засумняваўся: ці сапраўды так адразу ўключыліся яны ў антыфашысцкую дзейнасць.

Найлепш, аднак, было б паехаць у тыя вёскі...

І я паехаў. У Мілейчыцах адшукаў я Міхася Вішанку, вядомага дзеяча БГКТ, да якога ўжо навечна прыліпла мянушка „Вішанка-беларус", каб можна было яго адрозніць ад іншых Вішанкаў, якіх у яго родных Мікулічах мнагавата. Вішанка-беларус найперш завёў мяне да старэнькага Антона Акочука, пра якога я ўжо даўней расказваў чытачам „Нівы". За ім гаротнае і складанае жыццё, у якім запісалася і Кастрычніцкая рэвалюцыя, і грамадзянская вайна, і смак батрацкага хлеба, і змаганне за народную ўладу ў пасляваеннай Польшчы. Аднак пра партызанаў чуў ён і ведаў усяго столькі, колькі чулі і ведалі ўсе іншыя сяляне з яго вёскі. Значыць, нямнога.

Тады мы накіраваліся да Дзмітрыя Бадаўца, які жыве ў суседніх Мікулічах. Але гэта ўжо зусім іншы расказ.

Віктар Рудчык

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

Odpowiadając na krytyczny artykuł zamieszczony w tygodniku „Niwa" w numerze z dnia 11 października 1987 r. pod tytułem „Napsuli i wyjechali" informuję, że problem wspólnoty pastwiskowej we wsi Pasynki został w nim przedstawiony w złym świetle. Artykuł został napisany bez rozeznania a Redakcja bezkrytycznie go drukując wprowadziła w błąd czytelników tygodnika. Zawiera on elementy bezzasadnej krytyki tut. Urzędu i jego pracowników, a forma i styl w jakim został napisany są obleżywe.

Chcąc wyprowadzić z błędu Redakcję i czytelników, szczegółowo wyjaśniam sprawę. Użytki zielone wspólnoty gruntowej wsi Pasynki zostały zmeliorowane, o czym nie wspomina się w artykule, i o pow. 64 ha pomelioracyjnie zagospodarowane metodą pełnej uprawy Przy czym wykarczowano pnie i krzaki, zaorano, wykonano niezbędne prace uprawowe i obsiano mieszanką traw i motylkowych. Prace te wykonano w ramach zadania inwestycyjnego „Pasynki I cz. I" na koszt Państwa za zwrotem przez użytkowników części poniesionych kosztów. Chcę podkreślić, że w ramach wspomnianego zadania w latach 1984—1987 zmeliorowano 1030 ha użytków rolnych i zagospodarowano pomelioracyjnie 245 ha użytków zielonych w obrębie gruntów wsi Pasynki i sąsiednich (Saki, Sobótka, Pilipki, Treszczotki, Kożyno, Miękisze, Łoknica). Zatem nie jest to żadna regeneracja ani rekultywacja i nie tylko wspólnoty pastwiskowej wsi Pasynki, jak przedstawiono w artykule.

Meliorację i zgospodarowanie wykonano na wniosek użytkowników w tym też udziałowców wspólnoty. Przy czym należy wyjaśnić, że współwłaścicielami i użytkownikami wspólnoty gruntowej są jej udziałowcy tj. mieszkańcy wsi, właściciele, następcy i spadkobiercy gospodarstw rolnych uprawnionych do udziału we wspólnocie. Była ona użytkowana przez nich przed zagospodarowaniem i nadal pozostała w ich gestii. Nie ma tu żadnych arendarzy i nie musieli się oni znachodzić, jak to napisano w artykule. Jeszcze przed wprowadzeniem zadania inwestycyjnego do realizacji projekt melioracji i zagospodarowania pomelioracyjnego był, jak zawsze, okazany w poszczególnych wsiach użytkownikom, w tym też we wsi Pasynki. Rolnicy doskonale byli poinformowani, co jest objęte melioracją i zagospodarowaniem. Ponadto co roku inwestor wspólnie z wykonawcą organizują zebrania z użytkownikami w poszczególnych wsiach, gdzie się informuje kiedy i jakie roboty będą wykonywane w danym roku w obrębie wsi i jakie obowiązki należą do użytkowników. Takie też zebranie odbyło się we wsi Pasynki w dniu 17 marca 1987 r., na nim użytkownicy — udziałowcy wspólnoty byli poinformowani, w jaki sposób i kiedy będą przeprowadzone prace związane z zagospodarowaniem wspólnoty. Poinformowano też, że do ich obowiązków należy pielęgnacja obsianych użytków zielonych i właściwa eksploatacja, w tym też wczesne skoszenie zaraz po odroście chwastów.

To że w zasiewach wszystkich roślin uprawnych wyrastają chwasty, wie każdy rolnik i nie jest to żadna rewelacja. Wszystkie zasiewy wymagają odpowiedniej pielęgnacji i dobrania właściwego sposobu zwalczania chwastów. Podobnie jest też z zasianymi użytkami zielonymi. Tu szczególnie zaraz po obsiewie pojawia się dużo chwastów jednorocznych. Po prostu nasiona znajdujące się w glebie po zaoraniu trafiają na sprzyjające warunki, kiełkują i wyrastają, najczęściej szybciej niż zasiane nasiona. Dlatego też pielęgnacja zasiewów traw polega na wczesnym przykoszeniu odrostu. O tym doskonale udziałowcy wspólnoty wsi Pasynki wiedzieli, gdyż między innymi i o tym informowano na zebraniu.

Do wykoszenia chwastów, a następnie już do zbioru pierwszego odrostu użytkownicy wspólnoty nie przystąpili. Dlatego też do wsi Pasynki nie „prypiorsia" lecz przyjechał i nie „jakiś Czerwacki", lecz Ob. Eugeniusz Czerwacki, zastępca Naczelnika Gminy w Bielsku Podlaskim, którego doskonale znają osobiście zainteresowani użytkownicy wspólnoty wsi Pasynki i autor artykułu. Wyjaśnił on jeszcze raz udziałowcom potrzebę pilnego zbioru odrostu i zaproponował pomoc w organizacji zbioru. Jeszcze kilka razy we wsi Pasynki w tej sprawie byli przedstawiciele: Urzędu Gminy, Wojewódzkiego Zarządu Inwestycji Rolniczych i Rejonowego Przedsiębiorstwa Melioracyjnego. Nie przyniosło to pożądanego skutku. Użytkownicy oświadczyli, że nie przystąpią do zbioru, gdyż chcą żeby Naczelnik Gminy dokonał podziału wspólnoty. Kilkakrotnie wyjaśniano zainteresowanym, że w myśl obowiązujących przepisów jest to niemożliwe w obecnej sytuacji jak też i to, kiedy prawo dopuszcza podział wspólnoty. Argumenty te nie przekonały udziałowców i nadal nie przystąpili oni do zbioru porostu, aby tym zmusić organ administracyjny do podziału wspólnoty wbrew prawu. I w tym tkwi cały problem wspólnoty pastwiskowej wsi Pasynki, o czym ani słowem nie wspomniano w artykule.

W związku z nieprzystąpieniem do zbioru odrostów traw i chwastów przez udziałowców, aby zapobiec wypadnięciu zasianych traw i zmarnowaniu się zielonki, tut. Urząd w ramach nadzoru nad działalnością spółek wspólnotowych zmuszony był podjąć niezbędne postępowanie administracyjne. W dniu 5 września 1987 roku wydano odpowiednią decyzję w tej sprawie zobowiązując udziałowców do zbioru odrostu w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia decyzji, jednocześnie orzekając, że jeżeli nie zastosują się do powyższego, porost zostanie zebrany zastępczo. Decyzja została zaskarżona do drugiej instancji. Dyrektor Wydziału Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku zaskarżoną decyzję utrzymał w mocy. Użytkownicy wspólnoty nadal nie przystępowali do zbioru porostu, stąd też wdrożono postępowanie egzekucyjne mające na celu wykonanie nałożonego obowiązku. Wystawiono tytuł wykonawczy i w dniu 2.X.1987 r. wy-

(Працяг на стар. 11)

НІНА АМЕЛЬЯНЮК
ГУТАРКІ АБ МОВЕ

1. УЗНІКНЕННЕ І РАЗВІЦЦЁ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЫ

2. Помнікі пісьменства Кіеўскай Русі

У другой палове IX ст. нашай эры ўзнікла вялікая ўсходнеславянская дзяржава — Кіеўская Русь з цэнтрам у Кіеве. Гэта была дзяржава ўсіх усходніх славян з мовай агульнаўсходнеславянскай, у якой былі пэўныя адрозненні і дыялектныя асаблівасці. Гэтыя адрозненні не зніклі, не сцерліся, нягледзячы на тое, што паміж асобнымі землямі Кіеўскай Русі развіваліся эканамічныя і культурныя сувязі, аднак яны не былі яшчэ дастаткова моцныя і трывалыя. У сувязі з тым, што пашыралася феадальная ўласнасць, што развіваўся гандаль і рамяство, наступіла ўмацаванне некаторых цэнтраў Кіеўскай Русі, такіх як: Полацк, Ноўгарад, Валынь, Суздаль і іншыя, што ў канцы канцоў прывяло да драблення Кіеўскай Русі на паасобныя княствы-дзяржавы. Першымі княствамі, якія аддзяліліся ад старажытнай усходнеславянскай дзяржавы, былі: Полацкае (Полацка-Мінская зямля) і Ноўгарадскае. Кіеўская Русь канчаткова распалася ў другой палове XI — пачатку XII ст. на самастойныя дзяржавы, найбольшымі з якіх былі: Уладзіміра-Суздальскае, Кіеўскае, Смаленскае, Чарнігаўскае, Полацкае, Пераяслаўскае, Галіцкае, Уладзіміра-Валынскае, Турава-Пінскае княствы і Ноўгарадская феадальная рэспубліка. Раздрабленне Кіеўскай Русі выкарысталі палаўцы. У першай палове XIII ст. адасобленыя княствы не змаглі адбіць нашэсця мангола-татар і трапілі ў залежнасць ад іх. Пад уладай татара-мангольскіх заваёўнікаў апынуліся паўночна-ўсходнія і паўднёвыя землі былой Кіеўскай Русі. Заходнія землі Кіеўскай Русі ўвайшлі ў Вялікае княства Літоўскае.

Археалагічныя матэрыялы і пісьмовыя крыніцы сведчаць пра высокі ўзровень культуры Кіеўскай Русі. Доўгі час пачаткам пісьмовага перыяду ў гісторыі ўсходнеславянскіх моў лічылася сярэдзіна XI ст. — дата 1056-1057 на Астрамiравым евангеллі. Сёння гісторыкі мовы прыйшлі да вываду, што пісьмовасць ва ўсходніх славян была яшчэ да прыняцця хрысціянства, да 988 г. Да сёння, на жаль, дайшла невялікая колькасць усходнеславянскіх тэкстаў з XI-XII ст. ст. Пра пашырэнне пісьмовасці ў Кіеўскай Русі сведчаць летапісы, перакладная і арыгінальная літаратура, надпісы на рэчах і збудаваннях, як напрыклад, надпіс на крыжы Ефрасінні Полацкай, які быў зроблены ў 1161 г. полацкім майстрам Лазарам Богшам. У Кіеве ў той час узнікла бібліятэка, заснавальнікам якой быў князь Яраслаў. У манастырах арганізавалася перапіска і пераклад кніг. У Полацку перапіскай кніг займалася Ефрасіння Полацкая. Развівалася аратарска-прапаведніцкая, дыдактычная проза (Феадосій Пячэрскі, Іларыён, Кірыла Тураўскі). Складаліся песні пра подзеі і герояў Кіеўскай Русі. Распаўсюджваліся творы вуснага народнага эпасу.

Помнікамі агульнаўсходнеславянскага перыяду з'яўляюцца творы рэлігійнай літаратуры і свецкай літаратуры.

Сярод рэлігійнай літаратуры захаваліся творы: 1. *агіяграфічнай літаратуры:* „Жыццё Барыса і Глеба", „Жыццё Феадосія Пячэрскага", „Жыццё Ефрасінні Полацкай", „Жыццё Аўраамія Смаленскага". Два апошнія творы звязаны з беларускімі землямі; 2. *прапаведніцкай літаратуры:* „Слова аб законе і благадаці" Іларыёна, „Пасланіе смаленскаму прэсвітру Фаме, істалкаванае мніхам Афанасіем" Смаляціча, „Словы" Тураўскага; 3. *апакрафічнай літаратуры:* „Хаджэнне Багародзіцы па муках".

Сярод свецкай літаратуры захаваліся помнікі: 1. *гістарычнай літаратуры:* „Повесць временных лет" („Аповесць мінулых часоў"); 2. *воінскай літаратуры:* „Слова аб палку Ігаравым"; 3. *паломніцкай літаратуры:* „Хаджэнне Ігумена Даніїла", „Хаджэнне Ігнація Смалядзіна", „Хаджэнне Варсанопія"; 4. *палемічнай літаратуры:* „Маленне Даніїла Заточніка".

Да найвыдатнейшых помнікаў перакладной літаратуры трэба залічыць галоўным чынам помнікі рэлігійнай літаратуры: „Біблію": „Новы запавет", „Стары запавет"; „Жыціе Антонія Вяліката", „Жыціе Георгія Пабеданосца", „Жыціе айца Ніфанта".

У мове ўсходнеславянскай пісьменнасці выступаюць аднachasova кніжна-славянскія і народна-гутарковыя моўныя сродкі.

З СУДА

АБ ГВАЛТАХ

Здаецца, ва ўмовах амаль поўнай сексуальнай свабоды, калі нават самі жанчыны і дзяўчаты шукаюць сяброў на адзін „сеанс", мужчынам няма патрэбы прымушаць сілай сваіх партнёрак да палавых зносін.

А тым часам гвалты на жанчынах усё ж такі здараюцца вельмі часта! Вось прыклады.

Два браты Ж.: Дарак, якому 20 гадоў, і Славак, на год малодшы. Яны, узяўшы яшчэ сабе ў кампанію 17-гадовага Марка Ж., рашылі пазабаўляцца з 14-гадовай дзяўчынкай. Як кажуць вопытныя людзі, дзяўчынкі цяпер рана пачынаюць прабаваць гэтае „каханне". Мабыць, ужо ў апошніх класах падставовай школы цяжка знайсці „цнатлівую" вучаніцу, а прынамсі, ёй сорамна прызнацца, што яшчэ яна не „падарвала" сабе „фраера". Івона аднак не пажадала па добрай волі „пазабаўляцца" з гэтымі аматарамі салодкіх уражанняў, ды аж з трыма адначасова. Хаця групавыя „сэксcеансы" зараз асабліва вабяць некаторых прадстаўнікоў маладога і наймаладшага пакаленняў. Хлопцы думалі, што 14-гадовая Івонка якраз з тых дзяўчат, якія ахвотна „адзін раз" і-вон-ка... Цяпер доўга давядзецца ім толькі абліззваца, калі дзе-лень і то здалёк, цераз краты, пашчасліўціцца пабачыць нейкую жанчыну. Завадатара гэтай сексвылазкі, Дарка Ж., Ваяводскі суд у Беластоку накіраваў на пяць гадоў турэмнага зняволення, а яго брата Слаўка і сябрука Марка засудзілі на чатыры гады. Дадаткова на працягу трох гадоў пазбаўлены яны грамадзянскіх правоў.

25 верасня г.г. Раённы суд у Бельску засудзіў Ірынеуша К. на два гады турмы за гвалт на І.

Крыху раней, бо 14 верасня, гэты ж самы суд прызначыў адзін год астрогу 19-пігадовамy Юзэфу Альфрэду З., які нама-

(Працяг на стар. 11)

СОННІК

100

Сапфір (каштоўны камень блакітнага колеру) — розныя цяжкасці і перашкоды

Саранча — знішчэнні, вялікія шкоды.

Сардзіны — трывалае шчасце.

Сарна — радаснае здарэнне; застрэліць — кагосьці нявінната праследаваць; скачучая — прыемная кампанія.

Сарокі — сваркі, калатня.

Сасна — спакойнае сямейнае жыццё.

Сафа (мэбля) — выгоднае жыццё.

Сачавіца — сварка; варыць — пазбяжыш небяспекі.

Сварка — непазбежная калатня ў хаце; паміж закаханымі — шчасце ў сям'і; паміж сябрамі — грашовая страта.

Сваякі — прамінаючыя прыкрасці; уміраючыя — багатая спадчына.

Сведкам быць — мусіш сказаць праўду.

Свечка — запальваць яе — знойдзеш добрых прыяцеляў; гасіць — парвеш знаёмствы; яскрава свеціць — цябе запросяць у госці; міргае — пахаванне; несці запаленую — вялікае шчасце; кoнчыць — мусіш панізіцца да ролі падхаліма, падлізніка.

Свіння — мець яе або карміць — вялікае шчасце; бачыць яе — засмучанне, турботы; забіць — шчасце ў хаце, вялікая ўдача; дараваць — сум; есці — сярэдні вялікі заробак; дзік — вялікі заробак; свіная грудзінка (схаб) — дабрабыт.

Свіран — благаслаўленне; пусты — змарнаванае шчасце.

Свістаць — не паддайся націску і рабі, што маеш намер рабіць; чуць — іншыя дрыжаць за цябе.

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

ВЯЛІКІ ВЕЧАР ДЗЯЦЕЙ У РЫБАЛАХ

Месяц перад 70-годдзем Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі Лідзія Мартынюк — дырэктар Вяскоўага дома культуры ў Рыбалах, сабрала групу школьных дзяцей з класаў VI-VIII і распачала з імі апрацоўку праграмы на вечар 7 лістапада. І такі вечар адбыўся ў Рыбалах. Новы вакальна-дэкламатарскі маладзёжны калектыў выдатна здаў экзамен і, верым, што ён ад гэтага часу пойдзе далей з поспехам па выбранай дарозе, чаго яму шчыра „Зорка“ жадае.

Дзяцей на рыбалаўскі вечар сабралося многа і не толькі з самых Рыбалаў, але і з Канюкоў, з Паўлаў, і з Плёскаў. Са словам аб Кастрычніцкай рэвалюцыі выступіў старшыня мейскагміннай рады ПРОН у Заблудаве Юрый Аляксеюк.

Потым выступаў калектыў. Пяць дзяўчатак спявалі рускія, беларускія і польскія песні ў перамешку з дэкламацыямі вершаў трыма дзяўчаткамі. Вершаў было тры: рускі, беларускі і польскі. Песні спяваліся (між імі вельмі цікава „Пралетарская“ і „Толькі з табою“) у вельмі добрым суправаджэнні на акардэоне Яўгена Іванюка — дыякана рыбалаўскага прыхода. А спявалі дзяўчаты: Бася Туроўская, Гражына Наумюк, Кася Наумюк, Дамініка Ануфрыюк, Зося Герасімюк (чатыры з Канюкоў, адна з Рыбалаў).

Вершы дэкламавалі (вельмі моцны верш „Мы дзеці зямлі — Мы дзеці не хочам вайны“) Гражына Добаш, Сільвія Мартынюк і Ірэна Дзмітрук.

Адбыўся конкурс п.з. „Савецкі Саюз — наш прыяцель“. Яго апрацавала і цікава павяла бібліятэкарша Ніна Тамашук. Усе ўдзельнікі жыва рэагавалі на нялёгкія пытанні і выказалі высокую ступень ведаў аб Савецкім Саюзе. Найбольш актыўныя атрымалі кніжныя ўзнагароды. „Зорка“ запісала тры прозвішчы найлепшых: Юрка Швайко, Пётр Ціханюк, Барбара Туроўская.

На заканчэнне вечара дырэктар Лідзія Мартынюк прадбачыла удзельнікам дыскатэку.

(вв)

ПАЛЯВАННЕ НА ЗУБРА

Друкуем вам, дарагія школьнікі, для добрае навукі, матэрыял пра выдатнага беларускага паэта Міколу Гусоўскага, які жыў і стварАў у XVI стагоддзі. І як многія ў той час, пісаў на лацінскай мове.

Нарадзіўся Мікола Гусоўскі прыблізна ў 1480 г. на Магілёўшчыне. Ад бацькі паляўнічага

(Працяг на стар. 10)

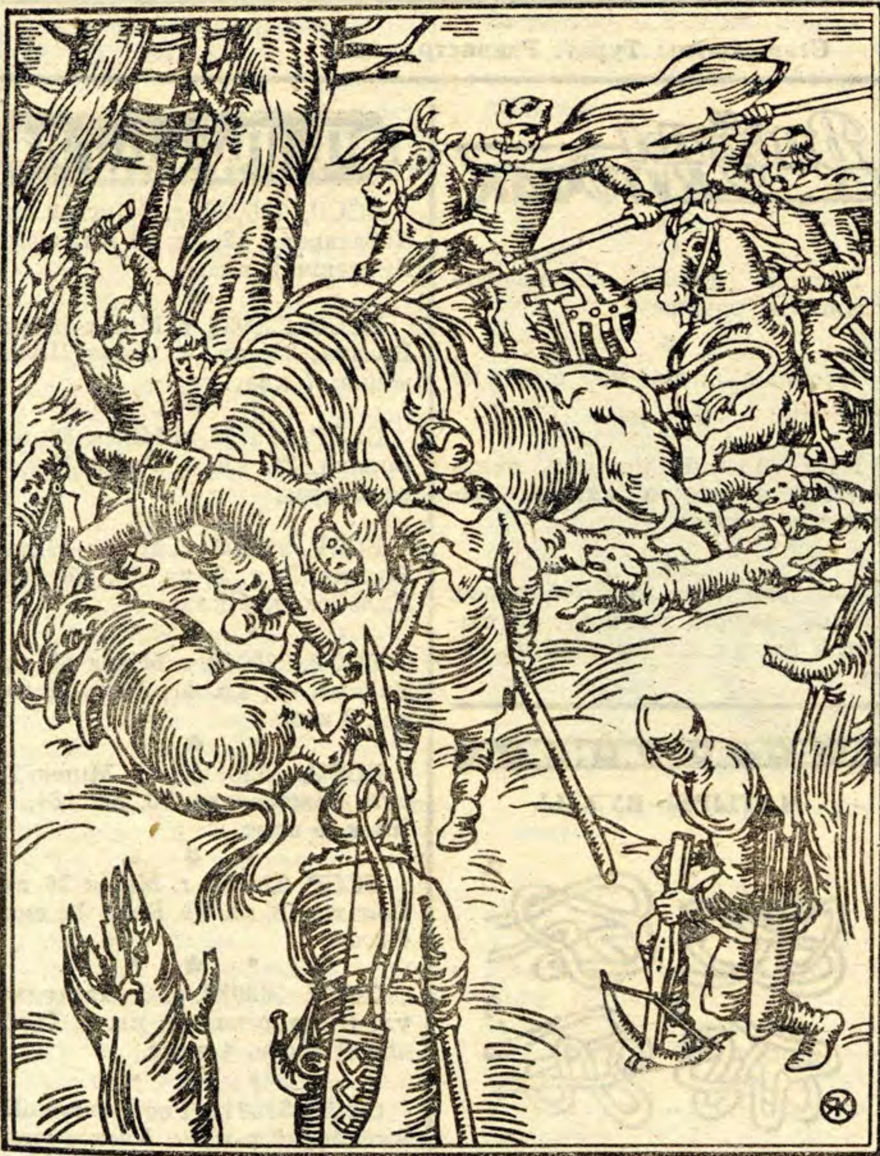

Паляванне на зубра ў XVI стаг.

Васіль Зуёнак

ІМЯНІНЫ

Імяніны! Імяніны!
Весяліцца ўсе павінны.
Б'юць у бубны
Бліны —
Пытляваныя сыны
Цёткі пшаніцы —
Добрай маладзіцы.
Падбіваюць
Браценікі —
Грачанікі,
Ячменнікі,

Таўчонікі,
Драчонікі,
Смятаннікі-мачонікі.
Аж надзьмуўся пірог:
Пець старaецца за трох
А смяшлівыя аладкі
Дружна пляскаюць у ладкі.

Рот кружком —
Абаранак
Цягне „о-о-о“ сваё
Старанна.
Бутэрброды з каўбасой
Выцінаюць ва ўнісон.

Ну а гэта, ну а гэта —
Што за голас там з буфета?
Па-
зях-
нуў
Ба-
тон,
Сапсаваў вясёлы тон.

Якія з вычытаных у вершы смакалыкаў робяць ваша мама ці бабуля? Якія яшчэ мясцовыя смакалыкі вы ведаеце?

Вучнёўская творчасць

НАДЫХОД ЗІМЫ

Адлятаюць птушкі ў вырай,
Ападае лісце з дрэў.
Ідзе зіма марозная
І з ёю першы снег.

Ужо дрэвы стаяць голыя,
Усё вецер мацней дзьме,
Мядзведзь лягае спаць,
Каб устаць ізноў з вясной.

Мароз рысуе ўзоры,
Шчыпае ў вушы, нос.
Дзеці бягуць на санкі —
Гуляюць цэлы дзень.

Януш Шварц, в. Ляхі
Школа ў Гародчыне, 7 клас

Пішуць школьнікі

ДАРАГАЯ „ЗОРКА“

Вучуся я ў пятым класе Пачатковай школы ў Барысаўцы. У маім класе толькі пяць вучняў. Хоць нас мала, але ўсе мы вывучаем беларускую мову. А вось мы — пяты клас: Попка Марэк, Буйноўскі Артур, Андрэюк Анэта, Яканюк Ян і Ялоза Мажэна. Усе вучымся добра. Любім слухаць, як настаўнік Андрэй Ялоза чытае нам казкі.

Нядаўна разам прачыталі цікавае апавяданне з „Вясёлкі“ пад загалоўкам „Новы сшытак“. Яно нам вельмі спадабалася таму, што вучыць нас ашчаднасці — ашчаджаць сшыткі. Вось яго фрагмент: „Папера з дрэва робіцца, — пачаў тлумачыць тата. — Значыць, каб сшытак зрабіць, трэба дрэва спілаваць... Косцік слухаў тату і дзівіўся. Ён ніколі не думаў, што звычайны сшытак робіць так многа людзей. Усюды — праца чалавека. Каб не яна, нічога не меў бы ты, а жыў бы, як першабытны чалавек, у пячоры.“

Апавяданне спадабалася ўсім вучням. Ян Яканюк нарысаваў малюнак да яго п.з. „Як Косцік вучыўся“.

Мажэна Ялоза,
Барысаўка

„ЗОРЧЫНА ПОШТА“

Малым мастакам, якія выканалі і прыслалі „Зорцы“ ілюстрацыі да беларускай казкі „Залатая яблынька“ прызнаем узнагароды. Цікавыя кніжкі атрымалі: Анэта Юзвовіч з Чаромхі-вёскі, Кася Рогач з Залук, Рафал Грушэўскі з Залук, Анна Грыцук з Залук, Дарота Попка з Барысаўкі, Эля Каролька з Барысаўкі, Анэта Буйноўская з Барысаўкі, Ася Давідзюк з Барысаўкі

БЕЛАРУСКІЯ МУЗЫЧНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ

Фактычна гэта ўдасканаленыя гуслі. Проста замест пальцаў струны зацiскаюцца планкамі, якія даюць акорд. Рэпертуар музыкі складаўся з народных танцаў і песень.

(Працяг са стар. 9)

ПАЛЯВАННЕ НА ЗУБРА

спазнаў жыццё пушчы і звяроў. Вучыўся ў Кракаве. Свой найлепшы твор „Песня пра зубра" напісаў у Рыме, а выдаў у Кракаве ў 1523 г.

Памёр паэт пасля 1533 г. невядома дзе.

Ніжэй друкуем два фрагменты паэмы Міколы Гусоўскага „Песня пра зубра" ў перакладзе на беларускую мову Язэпа Семяжона. Малюнак паводле ілюстрацый Яўгена Куліка, выдатнага сучаснага беларускага мастака.

Фотарэпрадукцыя
М. Альхоўскага

ПЕСНЯ ПРА ЗУБРА
(фрагменты)

Свет даўніны вывучаў я па кнігах славянскіх,
Граматах рускіх, кірыліцай пісаных вязкай.
Лад алфавіту наш прашчур для ўласнай карысці
У грэкаў пазычыў і, гукі мясцовых гаворак
Зладзіўшы з ім, іншаземцам, застаўся сабою.
Звычкі і побыт жывёл разнастайнай пароды,
Як і падзеі, апісаны ў граматах гэтых.
Што ж да зуброў, то такога магутнага звера
Шчасная доля, як дзіва часоў першабытных,
Толькі шчэ ў нас захавала, пад зоркай Палярнай.
Пліній, напрыклад, пісаў пра зубра і пра тура:
„Тур і бізон (па-мясцоваму — зубр) засталіся
Толькі ў лясах першабытных. Вучоныя кажуць, —
Сведчыць гісторык, — што лютасцю, злосцю і сілай
Роўнага звера не знойдзеш лясному асілку,
Што і ў лясах, і на выспах ляхаў і росаў
Быў і застаўся царом над усімі звярамі".

*

Лютасцю больш небяспечны, чым люты драпежнік,
Зубр для людзей не страшны, не чапай — не зачэпіць,
Будзе стаяць як укопаны — пастыр на варце,
Не страпянецца, а позіркам песціць няспынна
І чараду, і сям'ю ў чарадзе на папасе.
Смелы, і ў гэтым няма яму роўнага звера
У свеце жывёльным пушчанскага нашага краю.
Стрэнеш, бывала, такога дазорцу ў дуброве,
Стоішся ў хмызе і дзякуеш Богу — не згледзеў.
Дзе там — не згледзеў! Ты вокам змігрнуў — заўважае.
Дзесь калчаном шарганеш, на галінку наступіш —
Быццам працяты стралой, здрыганецца — і ў наступ.
Шчасце, калі пры такой выпадковай сустрэчы
Меч твой не блісну на сонцы, кап'ё не заззяла:
Смела ідзі без аглядкі, як быццам не бачыў
Гэтага страху. А ён, утаропіўшы вочы,
Будзе ўсё зіркаць, пакуль не схаваешся ў нетры.
Горш, калі часам наткнешся на матку з прыплодам,
Схопіш мушкет з перапуду — ох, гэта гарачка! —
Звер вокамгненна раз'юшыцца, рыкам аглушыць —
Знай, што раз'ятраны: хто яго ўздумаў трывожыць?
Тут не разгадвай, давай у пяту і, як дужы,
Скідвай убок, у гушчар, і пакуль яшчэ цэлы —
Дай божа ногі: за ўцёкшым гнацца не стане.

Пераклад на беларускую мову (з лацінскай)
Я.Семяжона

З ДАЛЁКАГА І БЛІЗКАГА

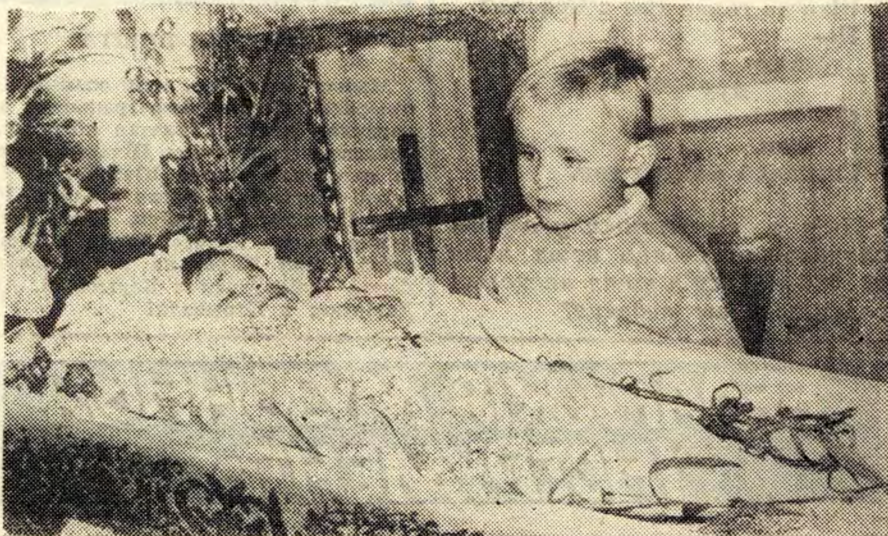

Гэты здымак нам дала са свайго хатняга архіва Насця Сцепанюк з Трасцянкі (цяпер жыве ў Беластоку). На здымку дзве Івонкі. Івонка, якая так спакойна заснула вечным сном, мела годзік і тры месяцы. Яна — унучка Насці Сцепанюк. Другая Івонка, якая з такой глыбокай сур'ёзнасцю і павагай развітваецца са сваёй памёршай сваячкай, называецца Міхальчук. Ёй тады ішоў чацвёрты годзік. Цяпер Івона Міхальчук вучаніца 7 класа.

Некаторыя дарослыя цяпер лічаць, што дзецям не трэба паказваць памёршых, нават блізкіх. Гэты здымак абвяргае такі падыход. Вымова яго кранае самыя лепшыя струны нашага сэрца, парушае нас сваёй найпрыгажэйшай чалавечнасцю. А чалавекам трэба вучыцца быць.

Слаўныя людзі Беларусі

ТУР

Людная і працавітае было беларускае племя дрыгавічоў. Спрадвечна жылі яны на вялікім абшары, па якім цякуць рэкі: Прыпяць і яе левыя прытокі, сярэдняя частка Буга, верхняя Нарвы і Нёмана з упадаючымі ў іх рэчкамі. Дрыгавіцкія сялібы даходзілі аж да сярэдняга цячэння Дняпра.

Нашымі — беларусаў Беласточчыны — продкамі таксама былі дрыгавічы. Тут знаходзяцца рэшткі дрыгавіцкіх гарадзішчаў, могільнікі. На рацэ Бузе і сёння стаіць старажытны Драгічын — колішняя магутная крэпасць і вялікі горад дрыгавічоў.

Як падаюць хронікі, каля 980 года ў дрыгавіцкай зямлі панаваў князь Тур. Гэта быў мудры ўладар, адважны вой і магутны сабою чалавек. Не было наўкола такога князя, які б зраўняўся з ім розумам. Ніхто і ніхто не спыніла яго ў бітве. Ён заўсёды быў першым, сам даваў прыклад мужнасці сваёй дружыне. Не знайшоўся і такі сілач, які б адважыўся змерыцца з князем. Таму дрыгавічы называлі свайго князя Турам.

Туры — гэта тадышнія самыя магутныя лясныя звяры. Яны нагадвалі выглядам зуброў, але былі намнога большыя за іх. Апошні тур загінуў на паляванні на пачатку XVII стагоддзя.

Пры ўладзе князя Тура ў дрыгавічоў было вялікае і моцнае княства. Яны ўдала абараняліся ад ворагаў. Мелі добрую гаспадарку і ладзілі даходны гандаль. Пад наглядам князя на беразе Прыпяці пабудавалі дрыгавічы велічную крэпасць і абшырны горад, назвалі яго Туравам. Ад назвы сталіцы дрыгавіцкае княства стала называцца Тураўскім княствам, а дрыгавічы — тураўцамі.

У сённяшнім Тураве ўзвышаецца Турава Гара, з якой, як расказваюць легенды, князь Тур любіў пазіраць на шырокі разлог прыпяцкай даліны. Намагаўся ахапіць зрокам неабсяжны прастор сваіх уладанняў, спрабаваў высачыць, ці не набліжаюцца ворагі. Паблізу гэтай гары знаходзіўся глыбокі Тураў калодзеж, вадой з якога князь Тур толькі і мог суняць смагу, калі вяртаўся ў сваю сталіцу з крывавай бітвы.

Хоць у хроніках пра тое не гаворыцца, але па вусных пераказах князь Тур загінуў, мабыць, у бітве, абараняючы незалежнасць роднай зямлі.

Мікола Гайдук

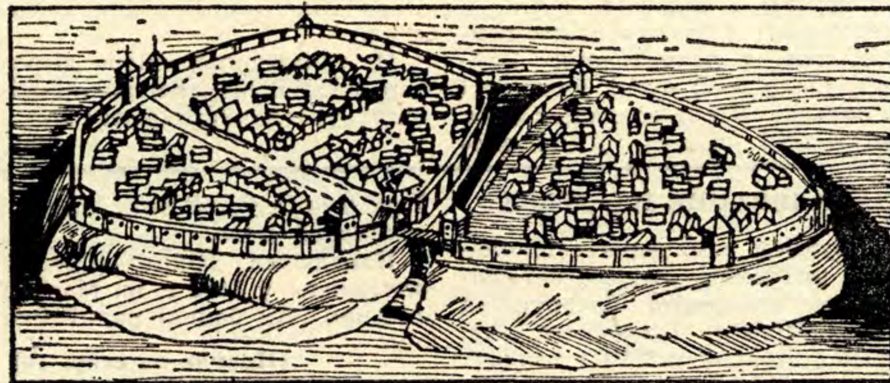

Старажытны Тураў. Рэканструкцыя.

Вясёлы куточак

*

Вясной дрэвы апырскваюць ядавітымі рэчывамі.

*

Хвойныя дрэвы на зіму не падаюць.

*

Калі сонечны прамень пападае на люстра, то адтуль выскаквае зайчык.

*

Мядзведзь ссе лапу ў бярлозе, каб не памерці з голаду. Ён высысае тлушч, які накапіў за лета.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

ЧАТЫРЫ ВУЗЛЫ

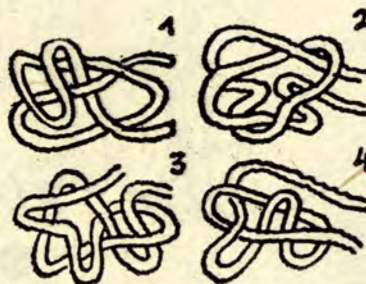

Калі пацягнеце за канцы вяровачак, якія вузлы завяжуцца?

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 220009, г. Мінск-9, вул. Чабатарова, 12, кв. 20 Аляксандр Буткевіч, 5 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 23, кв. 3, Света Шырачэнка, 7 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 21, кв. 2, Рыма Маляўка, 6 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 7, к. 2, кв. 64, Вераніка Ядлоўская, 4 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 47, кв. 41, Лена Манкевіч, 8 клас.

* * *

БССР, 220115, г. Мінск-115, вул. Кіжэватава, 78, кв. 184, Іра Шык, 5 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 12, кв. 50, Вова Фадзееў, 4 клас.

* * *

СССР, 163019, г. Архангельск, ул. Приморская, 9, кв. 3, Горбачёвой Любе, 4 клас.

* * *

СССР, 346712, Ростовская обл., Аксайский р-н, ст. Александровка, ул. Молодёжная, 12, Шутковой Свете, 16 год.

Piątek 27 XI — 8.10 Przysp. obronne, kl. VIII—I lic. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Zmiennicy" — serial TP. 11.15 Domator. 12.00 Krajobrazy Polski kl. IV. 12.50 Wiedza o społecz. kl. VIII. 13.30 TTR — s. I Fiz. 14.00 TTR — s. I Mech. rol. 15.30 W szkole i w domu. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Mieszkać. 17.50 Skarbiec. 18.30 Małe kino: „Wieś królewskich rybaków". 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Zmiennicy" — serial TP. 20.55 Tel. film dok. — „Ulubieńcy bogów". 21.30 Pr. publ. 20.55 Śpiewa Laura Łącz. 22.40 DT.

Sobota 28 XI — 7.25 TTR — s. III Fiz. 7.55 TTR — s. III Biol. 8.25 Pr. dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Kino najmłodszych: „Królewna z długimi warkoczami". 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.30 Zdrowie. 12.00 Bariery. 12.30 Tel. koncert życzeń dla honor. krwiodawców. 13.00 Z Polski rodem. 13.30 Antologia dramatu powsz.: P. Barry — „Królestwo zwierząt". 15.10 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 16.10 Studio Sport. 17.30 Teleexpress. 17.45 Los. D. Lotka. 17.55 Tel. lista przebojów muz. poważ. 18.20 Boutique — Butik. 18.50 Dobranoc. 19.00 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Arabeska" — amer. film fab. 21.45 Czas. 22.15 Siedem dni na świecie. 22.25 Sportowe rytmy tyg. 22.55 DT. 23.05 Kino nocne: „Wielki skok" (1).

Niedziela 29 XI — 6.20 Tel. kurs rol. 7.25 Panorama dnia. 7.30 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek — Nie tylko z pocztówki. 10.30 DT. 10.35 „Arka Noego" — serial przyr. 11.25 Siedem anten. 12.00 Poranek symf. WOSPRiT w Katowicach. 13.40 Teatr młodego widza: J.J. Kraszewski — „Stara baśń" cz. III. 14.35 Koncert życzeń. 15.20 „Biała broń" — film dok. 16.00 „W rytmie disco" — serial braz. 17.15 Teleexpress. 17.30 Turniej Tańca Towarzyskiego, 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 Film fab. 21.05 Pegaz. 21.55 Sportowa Niedziela. 22.30 Klub Międzynar. 23.00 DT.

Poniedziałek 30 XI — 13.30 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Biol. 14.30 Tel. kurs rol. 15.20 Powt. przed maturą: Elementy informatyki. 15.50 Nurt. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Zwierzyniec oraz serial prod. USA „Zwierzaki, zwierzaki" (7). 17.15 Teleexpress. 17.30 „Dni Szechenyego" (5) — serial węg. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV: David Williamson — „Klub". 21.40 Okrągły stół. 22.10 Tel. film dok. „Piotr Perkowski". 22.40 DT 23.00 J. niem. (9).

Wtorek 1 XII — 8.10 Praca-tech. kl. I—IV. 9.00 Fiz. kl. VIII. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator 10.20 „Karetka pogotowia" (9). 11.20 Domator. 11.30 „Wody prerii" (1) — film dok. kanad. 12.50 Chem. kl. VIII. 13.30 TTR — s. III Mat. 14.00 TTR — s. III J. pol. 14.30 TTR — Prod. rośl. 15.20 Powt. przed maturą: J. pol. 15.50 Kim być? 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Krąg. 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Prosty rachunek. 17.40 Wspólna Polska — wspólne sprawy. 18.00 Czas opamiętania. 18.30 Klinika zdrowego człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 Spory. 19.30 Dzienik. 20.00 „Karetka pogotowia" (9) — serial czech. 21.00 Konferencja prasowa Rzecznika Rządu. 21.15 Tel. film dok. „Złe zachowanie". 21.45 Tel. Informator Wydawniczy. 22.05 Jazz — Zamość 87. 22.40 DT. 23.00 J. ang.

Sroda 2 XII — 8.10 Geogr. kl. V. 9.00 Mat. kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator dla dzieci: „Pomysłowy Dobromir". 10.20 „Sherlock Holmes i Doktor Watson" — serial pol.-ang. 11.10 Domator. 12.00 Chem. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. II lic. 13.30 TTR — s. I Mat. 14.00 TTR — s. I J. pol. 14.30 TTR — Prod. rośl. 15.10 Powt. przed maturą: Hist. 15.40 Nurt. 16.10 Pr. dnia i DT. 16.15 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 16.25 Tik-Tak. 16.55 Studio Sport, w przerwie ok: 17.45 Telcexpress. 18.50 Dobranoc. 19.00 Telemost: Moskwa — Waszyngton. 19.30 Dziennik. 20.00 „Temida" — „Powrót po śmierć" — film pol. 21.40 Spotkania satyryczne (2) — Marcin Wolski. 22.35 Wyniki Totaliz. Sportowego. 22.40 DT. 23.00 J. ros. (9).

Czwartek 3 XII — 8.10 Biol. kl. VI. 9.00 Geogr. kl. VIII. 9.30 Domator. 9.35 Dom. przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Tator — Kilwater" — film sensac. RFN. 11.50 Domator. 12.00 Biol. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. I lic. 13.30 TTR — s. III Mech. rol. 14.00 TTR — s III Prod. zwierz. 14.30 Tel. kurs rol. 15.20 Powt. przed maturą — J. ang. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Kwant. 16.50 „Było sobie życie" (1) „Świat komórki" — serial anim. prod. franc. 17.15 Teleexpress. 17.30 Patrol. 18.00 Czas opamiętania. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Kontakty. 19.30 Dziennik. 20.00 „Tator — Kilwater" — film RFN. 21.30 Teraz — tyg. gosp. 22.00 Zawsze po 21-szej. 22.40 DT. 23.00 J. franc. (9).

Bielsk Podl. Wielka draka w Chińskiej Dzielnicy — USA 1. A statek płynie — fr. 2—3 Weryfikacja — pol. 4—5 Kukułka w ciemnym lesie — pol. 6.
Czeremcha Gepard — radz. 2. Nie było smutku — radz. 5—6.
Czyże Spluwy i pestki — czes. Jutro się policzymy, kochanie — szes. 2—6.
Hajnówka Indiana Jones — USA 1—4. E.T. — USA 5—6.
Michałowo Elektroniczny morderca — USA 1—6.
Mielnik Niesamowity jeździec — USA 2—3. Nie kończąca się opowieść — RFN 5—6.
Milejczyce Skarb na wyspie — rum. Katapulta — czes. 2—6.
Nurzec Święto przebiśniegu — czes. 2. Brat kata — NRD 3—4. Czy pasujemy do siebie, kochanie — czes. 5—6.
Orla Niezwykła historia Dr Jekylla i pana Hyde'a — radz. Umarli uczą żywych — czes. 2—6.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца	Месяц
	новы	стары			усх.-зах.	усх.-зах.
нядзеля	**29**	**16**	**Блажэя, Сатурніна**	**Мацвея, Сяргея**	**7.19-15.29**	**4.09-13.56**
панядзелак	30	17	*Андрэя.* Юсціны	Рыгора, Нікана	7.20-15.28	5.42-14.15
аўторак	1	18	Наталлі, Элігіуша	Платона, Рамана	7.22-15.26	7.18-14.43
серада	2	19	Бальбіны, Паўліны	Аўдзея, Варлаама	7.23-15.27	8.51-15.26
чацвер	3	20	Францішка, Ксавера	Рыгора, Анатоля	7.24-15.26	10.08-16.31
пятніца	4	21	*Барбары.* Крысціяна	*Увядзенне ў храм ПДМ*	7.26-15.26	11.02-17.55
субота	5	22	Сабы, Крыспіна,	Валяр'яна, Архіпа	7.27-15.25	11.36-19.27

ГАДАВІНЫ

85 год таму назад

2.12.1902 г. нар. беларускі паэт Анатоль Вольны (пам. 29.10.1937 г.). Друкавацца пачаў у 1922 г., першы зборнік вершаў „Камсамольская нота" (1924), аўтар аповесцей „Два" (1926), „Антон Савіцкі" (1927), сцэнарый фільмаў „Атэль Савой" (1931), „Сонечны паход" (1931) і інш.

75 год таму назад

4.12.1912 г. нар. беларускі пісьменнік Аляксей Русецкі, друкуецца з 1935 г., першы зборнік „У заўтрашні дзень" (1951), зборнікі паэзіі „Святло акон тваіх" (1959), „Служба святла" (1967) і інш.

30 год таму назад

5.12.1957 г. рушыў у свой першы рэйс першы ў свеце атамаход-ледакол „Ленін" (СССР).

(Працяг са стар 8)

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

dano postanowienie o wykonaniu zastępczym zbioru odrostu traw. Tut. Urząd jako organ egzekucyjny zlecił dla Państwowego Gospodarstwa Rolnego dokonanie zbioru i zagospodarowania zielonki.

Naczelnik Gminy
w Bielsku Podlaskim
Michał Czołomiej

Калектыў „Нівы" выказвае сардэчнае спачуванне сяброўцы

МАРЫІ ФЕДАРУК

з прычыны напаткаўшага яе гора — смерці

БАЦЬКІ

(Працяг са стар 8)

З СУДА

гаўся згвалціць Р., але гэта яму не ўдалося.

Яшчэ раней, бо летам, 21 ліпеня 1987 года, Ваяводскі суд у Беластоку разглядаў справу Мечыслава Кпыштафа Ш. (яму 27 гадоў), які ўцёк з турмы і напаў на дзве адзінокія старэйшыя жанчыны: Ядвігу (70 гадоў) і Станіславу (64 гады). Забраўшы ў іх невялікія сумы грошай (у Ядвігі — нейкія 2500, а ў Станіславы — ледзь 2 тысячы) прымусіў абедзве жанчыны да палавых зносін. Прыгавор — 12 гадоў турмы, не лічачы, вядома, папярэдняй кары.

У гэтай галіне здараюцца таксама і сексуальныя выраджэнцы. З іх найбольш агідныя тыя, якія адчуваюць цягу да маленькіх дзяўчынак і толькі ў гульні з імі наступае ў іх сексуальнае задавальненне. Такая справа навесну гэтага года трапіла ў Раённы суд у Бельску. Данель М., якому 59 гадоў, звабіў да сябе і пачаў „дабірацца" да 4-гадовай дзяўчынкі. Гэтае злачынства настолькі аднак агіднае, што яго падрабязнасцямі займацца мы тут не будзем.

Судамір Параграфчык

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:
Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.
У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

934. Люба Пракапюк (Гайнаўка)	**—**	**200 зл.**
935. Ян Добаш (Бельск-Падляшскі)	**—**	**1200 зл.**
936. Аляксандр Баршчэўскі (Варшава)	**—**	**2288 зл.**
937. Цэнтральная камісія грамадскіх пачынаў пры Савеце Дзяржавы	**—**	**5.000.000 зл.**
938. Уладзімір Васько (Гайнаўка)	**—**	**200 зл.**
939. Вера Бандарук (Чаромха)	**—**	**200 зл.**
940. Аліна Саўчук (Чаромха)	**—**	**100 зл.**
941. Яўген Пашкоўскі (Чаромха)	**—**	**100 зл.**
942. Фаўст Ваўжэнюк (Істок)	**—**	**200 зл.**
943. Ніна Васілюк (Трасцянка)	**—**	**500 зл.**
944. Люба Тамашук (Трасцянка)	**—**	**500 зл.**
945. Галіна Мартынюк (Чыжы)	**—**	**1200 зл.**
946. Георгій Якімюк (Падрэчаны)	**—**	**1200 зл.**
9й7. Мікалай Плева (Гайнаўка)	**—**	**100 зл.**
948. Аляксандр Альшутынюк (Гайнаўка)	**—**	**100 зл.**
949. Ян Кубай (Гайнаўка)	**—**	**100 зл.**
950. Рыгор Кот (Махнатае)	**—**	**200 зл.**

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:
у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.
Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

З настаўнікамі за рэдакцыйным сталом • Віктар Рудчык сярод гурткоўцаў • Алесь Барскі аб ананімшчыку • Літаратурная старонка • А. Анішэўская аб культуры нашых наследнікаў • М. Хмялеўскі ў Паўлах • Беларуская мова ў нашых школах • Лякарства на хвараблівую зайздрасць • Як зварыць смачны суп • Кастусёвы рэчы

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцкі (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар).

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 156 zł, półr. 312 zł, rocznie 624 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę
- do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego, oraz cały rok następny
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 1631/87 r. Nakład 5.000 egz. W-3.

ВОСЬ ДЫК ЦЕШЧА!

Ганне заяц быў даспадобы —
Як ва ўсіх людзей,
Гаспадарлівы работнік,
Бацька двух дзяцей.

— Лепш за сына, — гаварыла, —
Шчасце Бог паслаў, —
Дзе магла толькі, хваліла
І сама расла. —

І цясляр ён, і араты,
Любы мой зяцёк.
Што убачыць —
усё дахаты
Цягне Васілёк.

А як жонку паважае!
Як песціць яе.
Мне таксама дагаджае,
Не курыць, не п'е.

Як сарока, шчабятала
Ганна дзень у дзень,
Добрай зайздрасці чакала
Усюды ад людзей.

А праз год інакш запела
Ганна пра зяцька.
І жыўцом, здаецца б, з'ела
Баба мужыка.

— Пакарала мяне неба
І за які грэх?
Дало зяця — што не трэба,
Толькі людзям смех.

Да таго ж —
п'янчуга злючы,
Бабнік, абібок.
Усю сям'ю нашу замучыў,
Трасца яму ў бок!

Да чужога надта ласы
Гэтакі лайдак.
Пляжыць цешчыны каўбасы!
Што яму:
прымак.

Цягне з дому ўсё дашчэнту,
Хоць адзет і сыт.
Пададзім на аліменты,
Плаціць хай, бандыт...

А Васіль быў той жа самы,
Што і ў першы дзень:
Не ўзлюбіла зяця Ганна
І наводзіць цень.

Павел Пруднікаў

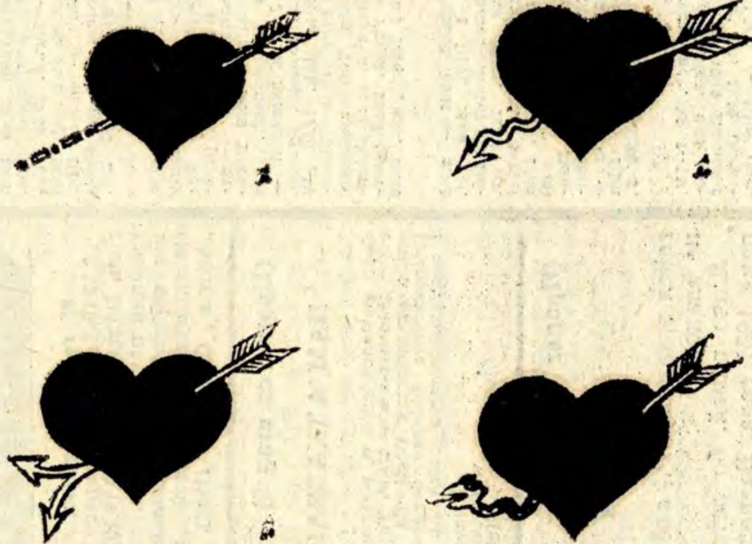

Стрэлы Амура.

ПРЫЧЫНА

— Чаму ты не перафарбавала сабе яшчэ валасоў?

— Я ўжо даўно гэта зрабіла б, ды муж мне гэтага не забараняе.

ЯКОГА РОДУ?

— Якая часціна мовы слова „яйка"!
— Назоўнік.
— Вельмі добра. А якога роду?
— Гэта залежыць ад таго, што з яго выведзецца: пеўнік ці курачка.

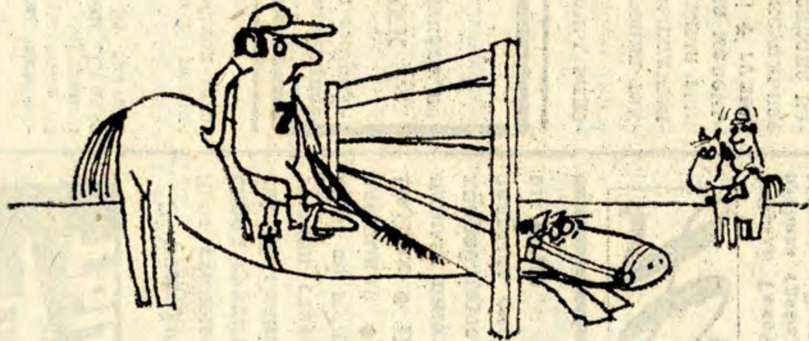

Стварау не для сябе, а для нашчадкаў. Ведаў, што не змогуць выказаць усё, што думаюць у вочы.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Дырэктар пытае новага працаўніка:
— Які ў вас стаж працы?
— Трыццаць год.
— А колькі вам самому?
— Трыццаць пяць.
— ???
— Проста я многа працаваў звышурочна.

*

Багаты халасцяк завяшчаў сваю маёмасць тром жанчынам, якія ў свой час адкінулі яго прапанову аб жаніцьбе. „Я абавязаны ім мірам і шчасцем, — напісаў ён у завяшчанні, — якім я цешыўся ўсё жыццё".

*

Падарожнік пад'язджае позна ноччу да маленькай гасцініцы.

— Выбачайце, — звяртаецца ён да чалавека, які стаіць ля пад'езду — як вы думаеце, тут можна добра выспацца?

— Думаю, што так. Я ўжо гадзін паўтары барабаню ў дзверы, і ніхто яшчэ не прачнуўся.

ПЫТАННЕ БЕЗ АДКАЗУ

Узлезшы на гару і аддыхаўшыся, бацька сказаў маленькаму сыну:

— Глянь, якая цудоўная даліна ўнізе пад намі, якая маляўнічая рэчка!

— Навошта ж мы тры гадзіны карабкаліся ўверх, калі ўнізе так прыгожа?

З „Весніка Задрыпоніі"

НА СТАЛЬНЫХ МАГІСТРАЛЯХ

Даслоўна зразумелі заклік да паскарэння чыгуначнікі Задрыпоніі. Цяпер пасажырскія цягнікі прыбываюць на станцыі прызначэння, як правіла, на паўгадзіны раней, чым гэта зазначана ў раскладзе і без затрымак імчаць далей.

У ДУХУ ЧАСУ

Так пачалі працаваць ачуцінаўскія сіноптыкі. Цяпер прагноз надвор'я вызначаецца большасцю галасоў.

Водпуск з каханай.

ПАПУЛЯРНАЕ МЕРАПРЫЕМСТВА

Старшыня камісіі, што правярала ачуцінаўскую турму, гаворыць яе дырэктару:

— Упершыню бачу, каб вязні былі задаволены прабываннем у турме.

— Гэта тлумачыцца тым, што мы для іх арганізуем самыя разнастайныя мерапрыемствы.

— І якое ж з іх самае папулярнае?

— Дзень адкрытых дзвярэй...

БУДЗЬ ЗДАРОВА!

— Бачыў я цябе ўчора ў „Рамантыцы"! Жонка хворая, а ты п'еш!

— Так! Але за яе здароўе!

З суседскага агародчыка

Як бы чаго не выйшла (надпісы: „Інструкцыя... Інструкцыя... Інструкцыя...").

Курёзы

НЕПРЫГОДНАЯ СТРАВА

Прадметы, што раскладзены перад птушкай, сабраў на атоле Міндуэй (Гавайскія выспы) фатограф Франц Ленцінг. Птушку завуць цёмнаспінны альбатрос. Менавіта з ёй звязана цікавая калекцыя.

Самкі гэтых птушак адкладаюць адно яйка. Птушаня праз чатыры месяцы дасягне памераў дарослай птушкі, але... усё яшчэ застаецца ў пуху. А ў прасторы акеана яно паляціць толькі яшчэ праз пяць месяцаў. Доўга сядзіць птушаня ў гняздзе. Вось і стараюцца бацькі накарміць адзінае сваё дзіця, цягаючы ўсё, што знойдуць на паверхні акеана і змогуць утрымаць у дзюбе. У гнёздах цёмнаспінных альбатросаў знаходзяць і зубныя шчоткі, і сталовыя лыжкі, і дзіцячыя забаўкі, і шкляныя бурбалачкі. Ленцінг назваў свой здымак „Непрыгодная страва".

Не бойцеся ворагаў: і сярод іх шмат халтуршчыкаў.